

Cilt VIII

İkincikânun 1933

Sayı: 7

DARÜLFÜNUN
EDEBİYAT FAKÜLTESİ
MECMUASI

COĞRAFYA, EDEBİYAT İÇTİMAİYAT, FELSEFE, TARİH,

İki ayda bir neşrolunur

BU SAYIDA

Ahmet Refik, Türk idaresinde Bulgaristan.	1
A. Macit, Cihan petrol sanayiinde bir dönüm noktası.	45
Mustafa Şekip, Oyun dünyası — Oyun ve san'at	65

1933

İSTANBUL
DEVLET MATBAASI

TÜRK İDARESİNDE BULGARİSTAN

(973 - 1255)

— Geçen sayıdan mabat —

58

Şiprova kariyesindeki kilisenin tamirine dair:

Şumnu Kadısına hüküm ki

Kazai mezbure tâbi Şiprova nam kariyyede sakin zimmî reaya fu-karası Orduyu Humayunuma arzuhal idüp bunların kariyyelerinde Ehli İslâmdan kimesne olmıyup cümle ahalisi ehli zimmet olmağla kariyyei mezburede vâki fethi hakanîdenberu yedlerinde terkolunup zabıtlarında olan kiliselerinin sakıf ve divarlarında termime muhtaç olan yerleri Şeyhülislâmdan verilen Fetvayı Şerife mucibince keşfolunup asıl bina-sından ziyade birşey ihdas olunmamak üzere vaz'ı kadîmisi üzere ter-mim murat eylediklerinde ehli örf taifesi tarafından celp ve ahziçün menolunmamak üzere vaz'ı kadîmisi üzere termim murat eylediklerinde ehli örf taifesi tarafından celp ve ahziçün menolunmamak babında Hükümü Humayunum rica eyledikleri ecilden hilâfı Şer'i Şerif rencide olunmamak için hüküm yazılmıştır Fi evahiri § 1102.

59

Bulgaristanda isyan edenlerin tedibine dair:

Eflak Voyvodasına hüküm ki

Haydut eşkıyasından Vidin kazasına tâbi Yeşeviçe kariyyesinden Andirye Leşovice kariyyesinden Istuye Pirehuştâ kariyyesinden Ustulga Bulmiye kazasına tâbi ve Valcidirme kariyyesinden Mirçovirdo Ka'raş kariyyesinden Kormuş ve Kıllore ve Soğun ve Virçov ve Blan ve Şahin

ve Vasnı ve Bregun ve Dimitri Vlaşcu ve Pavlo ve Poyraz ve Kara Nikola ve diğer Dimitri ve Harte Gurunce oğulları dimekle maruf on iki nefer şaki ve Certerakalı papas nam şakiler havalarına tâbi yüzden mütecaviz eşkıya ile Vidin ve Bana ve Kutlofça ve Berkofça ve ol havalide fesat ve şakavet üzere olup iftiharül emacidül ekârim bilfiil Edirne Bostancı Başısı olup haydut üzerine memur olan Recep dame mecdühu mezburları Maden Enik dağlarında haber alup üzerlerine vardukta üç gün mukaddem haber almalarile Eflak toprağında vâki Yesterçe Kapudanı Dimitraşko Voyvodası kapudanına iltica ve mezburlar dahi sahip çıkup karşı Eflak yakasına geçirüp ele girmeleri kuvvei karibeye gelmişiken halâs eyledikleri ilâm olunmağın zikrolunan kapudanların bu mkule fesada cesaretleri mücerred senin müsamaha ve müsahelene hamlolunmakla mes'ul olmuşsundur Zikrolunan eşkıyanın bi-eyyi halin buldurulması muktazi olmağla Edirne Bostancı Ustalarından kıdvetül emasili vel'akran Mehmet Usta zide kadrihu mübaşir tayin ve irsal olunmuştur İmdi sen ki Voyvodai merkumsun Emri Şerifim varduğu gibi mübaşiri mumaileyh marifetile eşkıyayı mezkûrîni zikrolunan kapudanları alâ eyyi halin buldurup cümlesin derzencir idüp mübaşiri mumaileyh ile deri Devletmedarıma irsal eyleyüp bu bapta tekâsül ve taksirden ve bu behane ile kendu halinde olan reayaya taaddi ve taarruzdan ve kimesnenin bir akçe ve bir habbesi alınmaktan begayet ihtiraz eyleman babında deyu hüküm yazılmıştır Fi Evaili Ra 1102.

60

Balçık Kazasında sonradan yapılan bir kilisenin yıkılmasına dair:

Balçık ve Silistre Kadısına ve Silistre mütesellimine hüküm ki

Balçık kazasına tâbi Kavarna nam kariyyenin müslüman ahalisi gelüp kariyyei mezburede vâki müslüman mahallesinde camii şerif kurbünde kefare tayifesi mukaddema bizim kilise arsamızdır deyu bina ve ihdas eyledikleri kilise mukaddema varit olan Emri Şerifimle kal'ü hedim olunmuşiken hâlâ yine mahalli mezbure kilise ve keşişhane bina ve ihdas edüp hilâfı Şer'i Şerif taaddi ve tecavüz etmelerile yedlerinde olan Fetvayı Şerife mucibince mahallinde şer'ile görülüp filvaki muhdes ol-

duğu vâki ise şaayiri küfür caiz değildir Fetvayı Şerife mucibince hedim ve kal'oluna deyu yazılmıştır Fi Evasıtı R 1104.

61

Buğdan Kapu Kethüdasının müracaati üzerine Filibeye tâbi Robcoz nahiyesindeki kilisenin tamirine dair:

Filibe Kadısına hüküm ki

Buğdan Kapu Kethüdası Koparoğlu Laskar Orduyu Humayunuma arzuhal idüp kazai mezbure tâbi Robcoz nahiyesinde Baçkuk nam kariyenin üst yanında vâki Paçkova Manastırı demekle maruf manastırın dahilinde kadîmden kefere tayifesinin yedlerinde terkolunan kiliseyi kadîmenin kiremitleri tahtında olan ahcarı basıtası müruru eyyam ile haraba müşerref olup termime muhtaç olup lâkin etrafında katiyyen şenliği olmamağla bundan akdem verilen Emri Şerif mucibince marifeti şer'ile keşfi hüccet olunup mucibince kiliseyi merkumenin termime muhtaç olan mahalleri vaz'ı kadîmisi üzere kendu malile termim ettirilüp ahardan mümanaat olunmamak babında Hükmü Humayunum rica edüp vaz'ı kadîmden ziyade bir şey ihdas [1] Fi evahiri L 1103.

62

Sofyada Kalo Yani mahallesindeki ermeni kilisesinin tamirine dair:

Sofya Mollasına hüküm ki

Medineî mezbure mahallâtından Kalo Yani mahallesinde sakin olan ermeni zimmî taifesi Orduyu Humayunuma arzuhal sunup mahallei mezburede vâki kadîmden yedlerinde terkolunan kiliselerinin sakfı ve bazı mahalleri müruru eyyam ile haraba müşrif olmağla termime muhtaç olduğun bildirüp marifeti şer'ile keşfolunup Hücceti Şer-iyye mucibince termimine muhalefet olunmamak babında Hükmü Humayunum rica eyledikleri ecilden vaz'ı kadîminden ziyade bir şey ihdas

[1] Alt tarafı yazılmamış.

olunmıyup kadîmisi üzere mesağı şer'î olduğu mertebe termimine muhalefet olunmamak babında yazılmıştır Fi Evaili R E 1104 [1].

63

Silistrede birkaç Voynüğün hapsedilmesine dair:

Silistre Kadısına hüküm ki

Mirahuru evvel Ahmet dame mecdühu. Orduyu Humayunuma arzuhal idüp Istablı Âmirei evvele tâbi Voynugan tayifesinden Silistre kasabasında sakın Yani Mihal ve Ak Oğlan dimekle maruf Nikola ve Klo Petre [1] nam kariyede sakın Kule nam üç nefer Voynuklar daima şirrete sülûk idüp mali mirîyi ve Seferi Humayunum için ihracı ferman olunan yedekkeşan ve tırbancı ve çayır hidmetine memur olan Voynuk tayifesin izlâl idüp zarar ve taaddileri olduğun bildirüp olbapta Hükümü Humayunum rica eylediği ecilden sen ki Mevlânâyı mumaillehsin zikrolunan üç nefer Voynuk ıslahı nefis idince Tuna Kaputani Ali dame ikbalühuya kürek çekmek üzere teslim oluna Deyu yazılmıştır Fi Evasıtı Za 1106 (İtlak olunmuşlardır Fi Evasıtı S 1107).

64

Vidinde ahaliden para almadan ölülerini gömdürmiyenlerin tecziye edileceklerine dair:

Vidin ve ... Kadılarına ve Vidin Voyvodasına hüküm ki

Hâlâ Veziri Azam olan Mehmet Paşanın mutasarrıf olduğu haslarından Vidin ve tevabii hassının zimmî reayası Orduyu Humayunuma arzuhal idüp bunların içlerinden biri mürdoldukta defniçün siz ki kadılersiz tarafınızdan akçe alınmadıkça defnettirmiyüp bilâ izin defnidenlerin dahi sonradan akçelerin alup mürdeleri üç dört gün meydanda kalup ziyade zulmü taaddi olduğun bildirüp men'ü defolunmak

[1] O sene ve müteakip seneler Bulgaristan karyelerinin çoğu kiliselerinin tamirini talep etmişlerdir. Ve talepleri de is'af olunmuştur.

[1] Kalo Petro.

babında Emri Şerifim rica eyledikleri ecilden kazai mezburda vâki kefere tayifesinden biri mürdoldukta ayinleri üzere defnedüp bir fert müdahale eylemeyüp ve akçelerin almayup bu husus için gerek kadı ve gerek Voyvoda ve gerek sair ammal defniçün bir akçe ve bir habbe-lerin aldıkları istimâ olunur ise Kadı Voyvoda mücerret azlile iktifa olunmıyup haklarından gelinmesi mukarrerdir Ana göre habîr ve agâh olmanız babında Fermanı Alışanım sâdır olmuştur Buyurdum ki Fi Evasıtı R E 1107.

65

Sofyadaki meyhanelerin kâmilten kapatılmasına dair:

Sofya Kadısına hüküm ki

Innemelhamrî ilh Nassı Kerîmi üzere ricsi mahız ve âsarı şerifei nebeviye ile ümmülhabais olan hamirin ve keyfiyet ve hürmette hamir hükmünde olan arakın Ehli İslâm beyninde tenavül ve teatisinin hürmeti maktuünbih olduğu gibi bey'ü şirası dahi muharremattan ve lâzimülzecri velmen' olan müskirattan iken medineyi merkumede meyhaneler ihdas ve Ehli İslâma hamir ve arak bey'olunmakla erbabı fisku fücür meyhanelerde içtima ve sekiranen nice fesadat icrasına içtira ve efniyei maabit ve mesacitte envai melâhi ihtira eyledikleri istima olup Memaliki Mahrusemde meyhaneler işlemesine ve menbaülfesadat olan hamir ve arak ve sair müskiratın sirren ve alenen bey'ü şirasına kat'a Rizayı Humayunum olmamağla sen ki Mevlânâyı mumaileyhsin Emri Şerifim vusulünde bu makule baisi fesadat olan müskiratın idam ve ezhafi evvelen meyhanelerin izmihlâl ve iglakına müterettip olmağla medineyi mezburede her kanda meyhane var ise iptal ve tatil ve ashabına tenbih ile dekâkîn ve ahar akarı şeriyyeye tebdil ittirdüp fimabait kat'a meyhaneler işlemeyüp ve eğer dekâkîn ve eğer hanelerde sirren ve alenen hamir ve arak ve sair müskirat bey' ve şira olunmamak üzere muhkem tenbih ve tekit eyliyesin Şöyle ki bundan sonra eğer âyan ve eğer erazilden her kim bu fiili münkire içtira ider ise muhkem tazir ve hapseyleyüp ve Ehli İslâm beyninde hamir ve arakın ve sair müskiratın taatisinde teami kazanın ikamet hududullahta

kıleti ihtiraslarından olmağla sen dahi mes'ul olursun Ana göre hususu mezburda ziyade takayyüt ve ihtimam ve nehyi münkerde tarafına muvafakat eylemeyüp mümanaat ile erbabı fıskı muavenet eyliyenleri isim ve resimlerle arz ve ilâm eylemen babında fermanı âlişanım sâdır olmuştur Deyu yazılmıştır Fi Evaili Z 1107.

Bir sureti dahi
Filibe Kadısına

Bir sureti dahi
Şehirköy Kadısına

66

Sofyada Müslüman olduktan sonra tekrar hristiyan olan bir kadının tecziyesine dair:

Sofya Mütesellimine ve Eğridere Kalesi Dizdarına hüküm ki

Kasabai Şehirköyü mahallâtından Bitihayir mahallesinde sakin Tedelcu nam zimmînin zevcesi olan İstano nam nasraniyye mukaddema Şerefi İslâm ile müşerreffe olduktan sonra mürtedde olup yine İslâma rücuu için Şehirköyü Kadısı Mevlânâ Ahmet hapsettikten sonra kab-lerrücu hapisten ıtlak olunup hâlâ zevci olan Tedelcu zimmî ile zevciyet üzerine maan sakine olduğu istima olunmağla a'lemül ulemail-mütebahhirin bilfiil Rumeli Kazaskerim olan Mevlânâ Abdullah eda-mallahü tealâ fezayilühu tarafından tayin ve irsal olunan Mevlânâ Ahmet kasabai mezbur mahkemesinde akti meclis eyledikte mezbur Tedelcu zimmî mürteddei mezbureyi kasabayi mezburede riddeti veçhî meşruh üzere sabite ve mahkûmunbiha olduktansonra menziline iskân ve dört aydan beru muamelei izdivacına binaen taziri şedit ve hapsi medide müstahaktır ve mürteddei mezbure islâma rücu veya vefatına değin hapsolunmak lâzımdır deyu Mevlânâyı müşarünileyh ilâm itmeğın sen ki mütesellimi mumâileyhsin marifetinle mürtedde olan nasraniyye Eğridere Kalesinde hapsolunup Şerefi İslâm ile müşerref olmadıkça ıtlak olunmıya ve mürteddei mezburenin zevci Tedelcu zimmî kalei mezburda başka mahalde hapsolunup ıslahı nefsedince ıtlak olunmamak üzere yazılmıştır Fi Evaili M 1109

67

İstanimaka ahalisinden baksız yere hapsolunanların ıtlakına dair:

Edirne Kaymakamı Hasan Paşaya hüküm ki

Filibel Kadısı Abdürrahman Orduyu Humayunuma mektup gönderüp medineyi Filibeye tâbi İstanimaka nam kariyyeden Gaci Barye ve İstork ve Kara Manol ve Gıladari nam zimmîler bundan akdem Edirne Bostancıbaşı Ali dame mecdühu marifetile teftiş ve tefahhus olunup üzerlerine sabit olan cürümler sicil ve hüccet ve hüccetlerle Edirneye ihzarlırı için Emri Şerifim sâdır olmağla mezbur zimmîler kariyyesi ahalisinden ve Filibeliden takayyüdü tam ile ihtimam olundukta bir tarikle haydut yatağı ve haydutlara muin oldukları kat'a sabit olmaduğundan maada derzincir olunan haydutlardan sual olundukta mezbur zimmîlerin bizden haberleri yoktur iftira itmezüz deyu itirafları sicil ve hüccet olunmuş iken bigayri cürüm ahiz ve mahmiyyei Edirneye getürüp zulmen hapsolunmuşlardır Ahaliyi kariyye mezkûr zimmîlerin ehlü ayali ile gelüp keyfiyeti hallerin ve mahpusların zulmen hapsolundukların ilâm eyle deyu ilhahlarla arzyledüğü ecilden sen ki Veziri mumailahsin mesfur zimmîler ıtlak oluna deyu yazılmıştır Fi Evaili R 1108

68

Kırım Giray Sultanın Şumnudaki haslarını görmeğe gideceğine dair:

Şumnu Kadısına hüküm ki

Halefüssalatinülizam Kırım Giray Sultan dame ulüvvühu arzuhal gönderüp müşarileyhin kazayi mezburda Havassı Humayundan berveçhi malikâne mutasarrıf olduğu has kariyelerin görmek için ahyanen Şumnu kasabasına gitmesine mümanaat olunmamak babında Hükmü Humayunum rica etmeğin veçhi meşruh üzere amel olunmak üzere yazılmıştır Fi Evasıtı C 1109

Karlofça Muahedesinden sonra Türkiyede kalan Orta Macarlıların Berkofçaya yerleştirildiğine dair:

Berkofça Kadısına hüküm ki

Paşa sancağında seneyî üç yük seksen bin akçe mali olan Çetrofça hassı reayaları caddei itaatten udul ve isyan eyledikleri zâhir oldukta reayayı mesfurûn bilcümle kırdırılıp olvakitten bu zamana gelince kuralları harap ve birkaç defa tecessüs olundukta reayadan ferdi vahit bulunmamağla elyevm hâlî ve harap olup ve bundan akdem Belgrat ve Tameşvar caniplerinde olup Niğboluya gelen Erdellü ve Macar kursuları [¹] yedi yüz on iki nefer piyade ve beş yüz yirmi altı nefer süvari olup birkaç seneden mukaddem vatanların terk ve Devleti Aliyyemin sayei himayesine iltica idüp esnayı cenkte sadakat ve istikamet üzere hidmette bulunmalarile badelyevm ziri himayei padişahanemize dahîl ve ayal ve evlât ve evlâtlarına bir mahal tayin olunmak fermanım olmağın mesfurlar zikrolunan Çetrofça hassı arazisinde iskân olunup kaç nefer ise badelyevm sair reayadan içlerine reaya karışmamak için alel'esami kapudanları marifetile tahrir ve defter ve hassı mezburda olan kuradan kaç kuraya iskân olunmak iktıza ider ise hallerine göre mabeyinlerinde hüsnü ittifak ile yerleri taksim ve cümlesi yerleştirilüp ve ziraat ve hirasetleri için kendulere kadri kifaye gösterilen arazilerine hudut ve sınır vazolunduktan sonra hassı mezbur toprağında hâlî nemiktâr arazi kalur ise anı dahi başka tahrir ve zabıt ve hassı mezbur toprağında şimdiye değin eğer ahar mahallerin reayasından ve eğer isyanları vaktinde firar itmekle sonra gelmiş temekkün eylemiş kadîmi reayasından var ise badehu Fermanı Humayunumla bir münasip mahalle iskân olunmak üzere olmakuleleri dahi isim ve resimleri ve mukaddema raiyet kaydolundukları mahallerile marifeti şer'ile tahrir ve defter ittirilüp ve tayifeyi mezbureden beş seneye değin hakkı arazi talep olunmayup kendulere in'am ve inşaallahütaâlâ beş seneden sonra hakkı arazi her ne maktu tayin olunur ise ancak tayin olunan hakkı arazilerin virüp bun-

[¹] Kurus.

dan maada cizye ve gayri tekâlif talep olunmıyup muaf ve müsellemler olmak şartile ve sair reayadan içlerine badelyevm bir dürlü behane ile reaya karıştırılmıyup muafiyetleri reayadan bir ferde sarî olmıyup sakin olmak isterlerse sakin olduklarında muaf ve müsellemler deyu iade olmayup sakin olmak murat eyledükleri yerlerin sair reaya gibi tekâliflerin eda eylemek üzere ve araziye mezkûrede iskân oldukları kariyelerde kadîmden olan kiliselerde ayinlerin icra idüp haraba müşerref oldukta mesâğı şer'e muvafık Emri Şerif ile tamir ideler Minbaat müceddeden kilise bina ve ihdas eylemiyeler Ve rühbanları dahi muaf olup mürdolanların kaldırmakta ve tezviç eylemekte ve gayri ayinlerin mabeyinlerinde icra itmekte aharden akçe mutalebe ve bir gayri veçhile dahlolunmıya Ve madamki kadı huzurunda kendu ikrarı ile İslâma gelmiye şahidi zor ile İslâma geldin deyu kendulere cebrolunmıya Ve hassı mezbur toprağında hallerine göre taksim olunan arazide herkes kendu malile yaptıkları milk menzile ve araziye mutasarrıf olup hissesine düşen toprak hakkını eda eylemek üzere hayatında malik ola Mürdolduktan sonra varislerine intikal eyleyüp hilâfı Şer'i Şerif ve mugayiri Emri Humayun dahlü taarruz olunmıya Ve aralarında zuhûr iden dava ve nizaları tarafeyinden rizalarile görölüp tevfiq mümkün olmaz ise civarında olan kuzat şer'i şerif muktazası üzere davaların fasleyleyüp Kadılar ve Mütesellimler ve Voyvodalar bir dürlü behane ile içlerine girüp devreylemiyeler Ve etrafı civarlarında yollarda ve kariyyelerde bir dürlü fesat eylemeyüp fesatları zuhûr ider ise muktazayı şer' üzere sezarlarına göre cezalı tertip oluna Lâkin bu bapta teftiş ve tefahhus olunup hilâfı inha ile kimesney godrolunmıya Ve memaliki mahrusemde emniyet ve selâmetle ticaret idüp kanun üzere gümrüklerin bir def'a eda idüp tezkerelerin aldıktan sonra tekrar ol emtianın gümrüğü bac ve gayri tekâlif talebile rencide olunmıyalar Ve madamki yedlerinde Emri Şerif olmıya müste'men vilâyetlerine varup gelmiyeler Ve ticaret ile memaliki mahrusemin birine vardıklarında içlerinden birisi mürdoldukta Beytülmal ve Kassem dahleylemeyüp varislerine teslim eyleyeler Ve aralarında kimi dilerler ise ahvallerin ihtiyarları marifetile görmek için kendu rizalarile naspolunup kenduden nesne teklif olunmıya Ve madamki sadakat ve istikamet üzere kendu hallerinde olup

bir dürlü hiyanetleri zuhûr eylemiye zikrolunan arazide bu şurut ve kuyut üzere sıyanet ve sahabet olunup bilâ mucip hilâfı Emri Humayun ahardan rencide olunmıya Ve hakkı arazileri maktu olup taraflarından Hazinei Âmireme teslim oluna Ve bu şurut üzere arazii mezkûrede sakin olduklarından sonra Seferi Humayunum vâki oldukça tarafı miriden yalnız tayinatları virilmek üzere beşer neferde bir tüfenk endaz kapudanları ve bayraktarları ile sefer virüp hidematı Humayunumda mevcut bulunmak şartile hassı mezbur arazisi avatıfı aliyyei mülûkâ-nemden berveçhi temlik mesfurlara inayet ve ihsanım olup yedlerine Nişanı Humayunum virilmekle mesfurların cümlesi mübaşir tayin olunan ... zide kadrihu marifetile araziye mezkûrede olan kurada iskân olunup ve mahalline kaydolunmak üzere alel'esami defteri ve iskân olundukları kuranın tahrir olunan hudut ve sınuru defteri mübaşiri mumaileyhin yedine teslim ve Deri Devletmedarıma irsal olunmak üzere Emri Şerifim virilmek için bilfiil Başdefterdarım Mustafa ilâm itmekle mumaileyhin ilâmı mucibinie amel oluna deyu yazılmıştır Fi Evahiri Z 1110 (Baş tarafında şu yazı vardır: İşbu Emri Şerif tashih olunduğu vecih üzere sahih kaydolmuştur).

Daha sonra, Fi Evasıtı R E 1111 tarihile Berkofça Kadısına yeni bir hüküm gönderilmiş ve bu hükümde: "Lâkin Çetrofça Hassı kariyyeleri balkan ve senkiştan mahalde vâki olup kabili ziraat ve hiraset olmadığı ecilden mahalli mezbure on saat bait mahalde yine hassı mezbur kurasından olmak üzere Paşa sancağında Şehirköyü nahiyesinde Rahova nam kariye ve Berkofça nahiyesinde İslâvnik nam kariye ile yine livayi mezburada ve nahiye mezkûrede ziamet kurasından Brogorrfçe nam kariye hâlî olup ve yine Vidin havassından olmak üzere Vidin sancağında Bolimye nahiyesinde İslavik ve Merkofça nam kariyeler dahi istilâyı kefare sebebile hâlî ve harap olup zikrolunan kuranın arazi ve mezarii tayifeyi merkumenin cümlesine kifayet eder deyu" Macar Kursluları oralara yerleştirilmişlerdir.

Haydut eşkıyası olmak üzere Tırnovide yakalanup hapsedilen Macarların ıtlakına dair:

Kapudan Vezir Hüseyin Paşaya hüküm ki

Andaş Yanos ve Plâsko Niko ve Yanos Panos ve Plâsko Yanos ve Gırone İrin ve İstifan Mihal nam altı nefer Macarlar Süddei Saadetime arzuhal idüp bundan akdem Tırnovi kazasında haydut eşkıyasından olmak üzere Edirnedен Tersanei Âmirem zindanına vazolunan kırk beş neferden olmalarile cürümleri afiv ve ıtlak olunmak babında inayet rica eyledikleri ecilden ıtlak olunmaları babında Fermanı Âlişanım sâdır olmuştur Fi Evasıtı B 1111.

71

Varnada iki cami arasında yapılacak kilisenin yaptırılmamasına dair:

Varna Kadısına hüküm ki

Medinei Varnanın ulema ve suleha ve sair ahalisi mahzar gönderüp medineyi mezbure mahallâtından Abdürrahman Efendi mahallesinde yirmi otuz senedenberu sakin olan Ermeni tüccarından ... ve ... nam zim-mîler yine mahalleyi mezburda sakin Nikurz oğlu Papa Dimitri nam zimmîden iki yüz elli guruşa iştira eyledikleri bir bap milk menzili mi-safirhane olmak üzere istimal iderler iken kadîmi kilise olmak iddiasile muhtacı tamir olan mahalleri tamir eylemek üzere keşif ve hüccet olunmak için hilâfı inha bir tarikle Emri Şerifim almalarile şehadeti zor âdeti müstemirresi olan kimesneler ile ittifak ve ittihat ve hafiiyyeten menzili mezburu keşif ve kadîmi kilisedir deyu hilâfı vâki şehadet ile hüccet ittirmelerile iki camii şerifin beyninde hilâfı Şer'i Şerif müced-deden kilise bina murat itmelerile vâkii hali ilâm eyledikleri ecilden mübaşir tayin olunan ... zide kadrühu ve bîgaraz mülimîn ile zikro-lunan kilisenin üzerine varılup müşahede ve tefahhus ve şer'ile keşif ve hüccet ve hüccetile vâkı hali Deri Devletmedarıma arz ve ilâm ve tekrar Fermanı Humayunum vuruduna değin mübaşiri mezbur mahalli mer-kumda meksidüp neveçhile Fermanı Şerifim sâdır olur ise mucibince amel olunmak babında fermanı âlişan sâdır olmuştur Fi Evasıtı S 1112.

72

Voynuklara zulüm eden Çeribaşının tedibine dair:

Niğbolu Paşasına ve Lofça ve İvarca ve Zıştovi ve Plevne Kadılarına hüküm ki

Mirahuru Evvel Elhac Ahmet dame mecdühu arzuhal idüp İstablı Amirei Evvele tâbi Voynugan Çeribaşlarından Recep oğlu Mustafa Çeribaşı reayaya zulmü sebebiyle refi ve çeribaşılığı Kayıkçılar Ocağı emektarlarından Mehmede Beratı Şerifimle tevcih olunmuşiken mezbur Mustafa bin yüz on dört senesinde reayanın resmi ispençe ve sayir rüsumatın alup hâlâ Çeribaşı olan mezbur Mehmet ile hesabın görmeyüp firar ve Voynugan tayifesinden cerime namile bigayri hakkın kırkar ve ellişer gurusların alup zulüm ve taaddîleri hadden bîrun olmağla mezburlar Lofça ve İvraca kazalarında bulundukları mahalde tayin olunan mübaşir marifetile ahzü ihzarı şer'i olup Voynugan tayifesinden aldıkları giruye istirdat ve icrayı hak olunduktan sonra ıslahı nefis için merhum Mustafa ve Hüseyin Niğbolu kal'asında kal'abent olunmak babında Hükmü Humayunum rica eyledüğü ecilden mezburların ahvali şer'ile görülüp fukaradan bigayri hakkın aldıkları badessübut eshabına red ve ihkakı hak olunduktan sonra üzerlerine sübut bulan mevat sicil ve hüccet olup Niğbolu kal'asında hapis ve sureti sicillâtile ahvali Deri Devletmedarıma arz ve ilâm ve badehu haklarında neveçhile Fermanı Humayunum sâdır olur ise ana göre amel olunmak babında yazılmıştır Fi Evasıtı S 1115.

73

Ruşçuktaki kilisenin tamirine dair:

Kazai mezbure tâbi Çertova nam kariyyenin ehli zimmet reayası gelüp kariyei mezburede Bop Andriko mahallesinde vâki İsoki Yuvan demekle maruf fethi hakaniden beru yedlerinde terkolunan kadîmi kilisenin müruru eyyam ile bazı mahalleri harabe müşrif olmağla bundan akdem sâdır olan Emri Şerifim mucibince tarafı şer'idin üzerine varılup şer'ile keşif ve kilisayı merkumenin binası mesaha olundukta taşradan

bina ziraile dairen madâr yüz beş buçuk zirâ ve içeri tarafından temel-
den sakafa varınca kadleri altışar zirâ ve bir rubu olan dört divarının
ve içerusunda olan iki tuğla direklerinin kireç sıvalarından gayri ter-
mîme ihtiyacı olmıyup ancak on bir adet pencerelerinin taşra tarafında
cabeca mahalleri harabe olup ve üstünde vâki üç büyük kubbe ve sağ
ve solda olan kubbe ve kemerlerden ancak şark tarafında vâki nim kub-
be çatlıyup termîme muhtaç olup ve zikrolunan kubbe ve kemerin üzer-
lerinde vâki bir kat örtüsü müruru eyyam ile çürüyüp ve bilkülliye
kilisenin üzerine dökülüp ancak cabeca kiremitleri ve bilkülliye takazı
muayene olunup ve kapusunun önünde kametleri üçer buçuk zirâdan
üç parmak noksan tuğla direkler üzerinde vâki tulü on beş buçuk arzı
üç ve direkten taşra saçağı bir buçuk zirâ sundurmanın sakfı bilkülliye
haraba müşrif olup ve kapusundan taşra çıkıldıkta sol tarafında vâki
kametleri üç buçuk zirâdan üç parmak noksan ve arzları ikişer zirâ üç
rubu olan üzerleri kemerli on bir adet tuğla direkler üzerinde mebnî
arzı iki zirâ ve bir rubu ve saçağı bir buçuk zirâ ve tulü yirmi beş buçuk
zirâ olan sundurmanın bilkülliye sakfı ve ekseri direklerinin payeleri
haraba müşrif ve âsarî binaları hâlâ müteayyin ve aşikâre olup lâkin
kezalik kiliseden taşra sol tarafında vâki tulü ve arzı olmihtar olan
sundurmanın kilise divarına gelince yerinde kayım binası kalmayup
bilkülliye harap olup takazı yere döküldüğün badelmüşahede hücceti
şeriye olunduğun bildirüp hücceti şer'îye mucibince kilisayı merku-
menin tamire muhtaç olan mahalleri mesağı şer'î olduğu mertebe vaz'ı
kadimîsi üzere bilâ tevsi velâ terfi tamirine mümanaat olunmamak ba-
bında hüküm rica eyledikleri ecilden kilisayı merkumenin ancak kub-
besi ve üstü ve içinde olan sıvaları ve penceresinde olan meremmatına
müsaade ve termimine mümanaat olunmamak için hüküm yazılmıştır
Fi Evahiri R 1120

74

*Rusya ile harp edileceği cihetle gayrimüslimlerin ellerinde bulunan
silâhların toplanmasına dair:*

Silistre ve Vize ve Çirmen ve Kırkkilise ve Vidin Sancaklarında

vâki olan kadılara ve kethüda yerleri ve yeniçeri serdarları ve âyanı vilâyet ve iş erleri ve havas ve evkaf kariyeleri zabitlerine hüküm ki

Zikrolunan sancaklarda sakın olan kefere reayasının yedlerinde bulunan tüfenklerin ve bilcümle alâtı harbe müteallik olan eslihaların mirîçün girift etmek üzere Emirül ümerailkiram Özi Beylerbeyisi Mustafa dame ikbalühuya bundan akdem Emri Şerifimle tenbihi Humayyum olup ve siz ki mumaileyhimsiz siz dahi bu hususta Mirimîrânı mumaileyhime ianet eylemeniz fermanım olmağın İmdi işbu Emri Şerifim vusulünde tahtı kazalarınızda sakın olan kefere reayasının dehşet ve vahşetlerine bais olmıyacak keyfiyet ile yedlerinde ve tasarruflarında olan tüfenkleri ve sayır alâtı harbe müteallik eslihaları mirîçün girift olunması hususunda Mirimîrânı mumaileyhe herbirinüz muavenet ve muzaheret eyliyesiz Şöyle ki fermanım olduğu üzere kefere reayasının yerlerinde ve tasarruflarında olan tüfenk ve sayır alâtı harbe müteallik olan eslihaları mirî için girift olunmasında mirimîrânı mumaileyhe muavenet etmeyüp kefere reayasına ianet edecek olursunuz mucibi ibret için nefiy ve kal'abent olunmanız emri mukarrerdir Ana (göre) basiret ve intibah ile hareket eyliyesiz Ve lâkin bu takrip ile akçe pul alınup zulüm ve taaddîye bais olur hâlet ve keyfiyete tasaddiden begayet ihtiraz ve içtinap eylemeniz babında Fermanı Âlişanım sâdır olmuştur Deyu yazılmıştır Fi Evahiri R 1121.

75

İslimye civarında Papas Oğlu isyan ve şekavetine dair:

Eflak Voyvodasına hüküm ki

Bu sene İslimye ve civarında olan kazalarda tecemmü idüp katli nüfus ve nehip ve garetî emval ile ibadullaha isali mazarrat iden haydut eşkıyasından Papas Oğlu demekle maruf haydudu ve refikleri olan şakileri ahiz ve ele getürmek için Edirne Bostancı Başısı tarafından Emri Şerifimle mübaşir tayin olunan Bostanî Ustalarından Mustafa Usta zide kadrühu Rahova kazasına varmazdan on gün mukaddem mahı Şeyvalin dördüncü günü eşkıyayı merkume hevalarına tâbi on yedi nefer eşkıya ile Rahova kazasına karip mahalde kayıklar peyda idüp hafiyyeten

Eflak tarafına firar eyledikleri istimâ olundukta Rahova kazasından piyade ve süvari ademler tayin idüp ve Eflak yakasında bir mahalde üzerlerine varılup bir miktar muharebeden sonra beş on reis bargir ve bazı kefere eşkıyası alıkonup lâkin ahşam karip olduğundan eşkıyayı mezbure firar ve der'akap Eflak tarafında Karalove zabıtine ifade olunup oldahi salifüzzikir haydut eşkıyasından iki neferin ahzeyledüğün ilâm itmekle Ustai merkum dahi varup veçhi meşruh üzere mevcut olan iki nefer şakileri haydut olmak üzere zabiti merkumdan talep eyledikte virmeyüp [1] eyledüğü ve birkaç senedenberu Eflak tarafında haydut eşkıyası evvel baharda Tunadan beru bölük bölük geçüp Rahova ve civarında olan kazalarda katli nüfus ve gareti emval idüp badehu Ruzu Kasıma karip vakitte Eflak tarafına geçtikleri Rahova ve Lofça ve Plevne kadıları ve Hokalim Naibi taraflarından Deri Devletmedarıma arz ve bu keyfiyeti Ustai merkum dahi mektubile ilâm itmekle İmdi sen ki Voyvodai merkumsun işbu Emri Şerifi vacibül imtisalim vusulünde veçhi meşruh üzere Tunanın beru yakasında katli nüfus ve nehip ve gareti emval idüp Eflak tarafına firar iden salifüzzikir haydut eşkıyasının başları olan Papas Oğlunu ve sair refiklerini bieyyihâlin ahiz ve ele götürüp gerek anları ve gere kevvelden mahbus olup hâlâ Karalove zabiti yedinde olan iki nefer haydutları bicümle Ustai merkuma teslim ve Eflak yakasını beruya mürur idinceye değin yanlarına kifayet miktarı adamlar koşup firar ihtimalinden memnu olur keyfiyet ile mahbûsen Ustai merkum marifetile Deri Devletmedarıma irsal ve ihzar eyelyüp bir veçhile teavün ve tekâsülden begayet ihtiraz ve içtinap eylemen 1126

76

Ruşuk Kazasından İstanbula yağ getirilmesine dair:

Ruşuk Kadısına ve Kethüda yeri ve Yeniçeri Serdarı ve Âyanı Vilâyet ve İş Erleri ve İskele Eminine hüküm ki

Ruşuk Kazasında vâki Çernova ve Arnavutköyü ahalisi celeb tayi-

[1] Noksan

fesinden olup kâr ve kisipleri sıgır zephinde ve donyağı ve rugani sade ceminde olmağla zikrolunan kariyeler ahalisinin yedlerinde mevcut olan donyağı ve rugani sadelerin ziyade behaya fûruht itmek için hanelerinde ve mahzenlerinde iddihar idüp İstanbulda donyağı ve rugani sadenin kılletine ve ibadullahın zaruret ve muzayakalarına bais ve badi olmalarile hususu mezbur için ... mübaşir tayin ve irsal olunmuştur İmdi siz ki mumaileyhimsiz işbu Emri Şerifim vusulünde olmakulelerin hanelerinde ve mahzenlerinde müdehhar ve mevcut olan donyağı ve rugani sadelerin mübaşiri mumaileyh marifeti ve marifeti şer'ile hane ve mahzenlerinden ihraç ve rayicülvakit olan behalarile rугan tüccarına fûruht ittirüp ve ol semtin kurp ve civarında olan iskeleye nakil ve sefineye tahmil ve ibadullahı fûruht için İstanbula irsal ittirilmesine dikkat ve ihtimam eyleyüp amma bu takrip ile celbi menfaat sevdasıle gerek bayi ve gerek müşteriden birine hilâfı Şer'i Şerif himaye ve ahara gadirden begayet hazer eyliyesiz Şöyle ki Emri Şerifimin mazmunu münifine muhalif vaz'u hareketiniz istima olunur ise herbirinizin muhkem hakkından gelineceğini mukarrer ve muhakkak bilüp bu emri mühimde ana göre ikdam ve ihtimam eylemeniz babında Fermanı Âlişanım sâdır olmuştur Buyurdum ki Fi Evasıtı C 1126

Bir sureti

Tırnovi Kazasında Arnavut kariyesi için Tırnovi Kazası Naibine ve Kethüda Yeri ve Yeniçeri Serdarı ve Âyanı Vilâyet ve İş Erlerine ve İskele Eminine

Bir sureti

Hezargırad Kazasında Arnavut kariyesi için Hezargırad Kadısına ve Kethüda Yeri ve Yeniçeri Serdarı ve Âyanı Vilâyet ve İş Erlerine hüküm ki

Uzunca Âbat ile Hasköyde dikilen tütünlere dair:

Uzunca Âbat Hasköy kazasının dühan zürrâları Deriseadetime arzuhal idüp mezburlar zereyledikleri dühanın ferman olunan rûsumu dönümlerin eda eylediklerinden sonra sahibi arazi olanlar dahi öşür alurlar deyu alınmamak için bundan akdem arzuhal eylediklerinde dühan

dönümü şurutu mucibince zerolunan dühan her ne mahalde zerolunursa bu bizim toprağımızdadır deyu bir tarikle bir fert müdahale ve muaraza eylemeyüp ferman olunan resmi dönümleri tarafı mirîden cemi ve tahsil olunmak üzere mukayyet olup ancak öşür alınmamak üzere öşür tasrihi yoğiken öşür vormemek için bir tarikle yedlerine Emri Şerif almalarile dühan zerolunan arazi havas ve zuama ve erbabı timar ve evkaf arazileri için öşrü mahsulâtlarına munhasır ve sahibi arzın toprağında hâsıl olan mahsulden öşür alınmak kanun olup erbabı sefer olanların öşürden hâsıl olan mahsulleri umuru seferiyelerine medar ve maişetleri olduğundan maada dühan dönümü ve gümrük rüsümü ihdas olup zecrenleh olmağla dühan tüccarı gümrüklerin ve zürrâları dönüm rüsümların virdiklerinden sonra kanun üzere öşürlerin dahi sahibi arza eda ittirmek üzere Divanı Humayun tarafından müteaddit Evamiri Şerife virildiği dahi derkenar olunmağla fimabaat dühan zürrâları herne mahalde dühan zerederler ise resmi dönümlerin tarafı mirîye eda eylediklerinden sonra kanun üzere öşürlerin dahi sahibi arza eda idüp ve sahibi arz olanlar dahi öşürlerin aldıklarından sonra biz toprağımız zerettirmeyüz deyu bir dürlü illet ve öşürden maada bir nesne mutalebesile dühan zürrâları taciz ve rencide olunmamak ve öşür hususîğün iktıza iden evamir Divanı Humayun kuyudatına kaydalunmak için ilmühaberî virilmek ve bu madde için arzuhal idenlerin arzuhallerine şurutu mezkûr derkenar olunmak üzere arz ve telhis olup mucibince Fermanı Âli sâdır ve Divanı Humayun tarafına kaimesi virile Deyu Fermanı Şerif varit olmağın aslı telhis ve Fermanı Âli maden kaleminde hıfız ve Divanı Humayun tarafına işbu ilmühaber kaimesi virildi Fi 5 S 1129

78

Filibede ikamet iden Papa Yaniye dair:

Dergâhı Muallâm Kapucı Başlılarından Horoz Ahmet dame mecdühuya hüküm ki

Filibе kazasının ehli zimmet reayası Süddei Saadetime arzuhal idüp mesfurlar kendü hallerinde iken hâlâ Filibe kazasında sakin Adon

Daci Mavridi oğlu Kostantin ve Atanaş oğlu Kostada ve Papa Yani nam zimmîlerin kuvveti maliyeleri olmağla Filibe Kadısı ile yekdil ve birkaç kise akçe rüşvet vormelerile Filibe Kazasında vâki harabe kilisayı bilâ Emri Şerif tamir eylediklerinden maada Kadıyı mezkûra virilen akçeden gayri otuz kise akçe sarfeyledik deyu defter idüp fukara üzerlerine saliyane ve cebren tahsil murat eyleyüp lâkin reayayı mesfur virmedikleriçün mesfur Kostantin sizin herbirinizi nefiy ve tecrim ittiririz deyu taciz ve rencide ve perakende olmalarına bais oldukların ilâm itmelerile bu hususun sıhhati üzere Malûmu Humayunum olmak içün mahallinde teftiş ve tefahhusu muktazi olmağla sen ki Kapucı Başı mumaileyhsin hususu merkum içün mübaşir tayin olunmuşsundur İmdi kalkup serian mahalline varup teftiş ve tefahhus ve kilisayı merkumenin üzerine varup marifeti şerile muayene ve müşahede eyleyüp filvaki mesfurlar veçhi meşruh üzere bilâ Emri Şerif kilisa tamir eyledikleri vâki ise mesfur zimmîleri ahiz ve hapis ve vâkii hâli Deri Devletmedarına vukuu ve sıhhati üzere arz ve ilâm ve sen anda mekseyleyüp badehu Emri Şerifim ne veçhile varit olur ise ana göre amel ve hareket eyleman babında Fermanı Âlişanım sâdır olmuştur Buyurdum ki Fi Evasıtı Z 1133

79

Varna ve havalisinden alınan yağların kaçta satın alındığına dair:

Varna ve havalisinde vâki, ve kadılarına hüküm ki

Donyağı tüccarı arzuhal idüp bu senei mübarakede donyağları kırllet üzere olmağla ziyade beha ile alınıp bu tarafta hâlâ nerhi carisi olan on dörder akçeye el virmez zarar ideriz deyu istirham itmelerile hâlâ İstanbul Kadısı Mevlânâ Mehmet Raşit ^[1] zidet fezailühu ilâm etmek üzere Fermanı Âli sâdır olmağla filhakika yağların kırlleti ve kesreti ve tüccar tayifesine her vakıyyesini kaçta akçeye aldıkları hâsılı biraz vakittenberu mum hususunda muzayakaya bais olan keyfiyetin hakikati Varna ve Dizdarköyü ve olhavaliden teftiş ve tefahhus ve sıhhati arz ve ilâm olunmağa muhtaç olduğun ilâm etmekle Siz ki muma-

[1] Vak'anüvis Raşit Efendi.

ileyhimsiz işbu Emri Şerifim mübaşir tayin olunan ... ile vusulünde hâlâ Varna ve Dizdarköyü ve olhavalide donyağının keyfiyeti ve elyevm beher vakıyyesi kaçır akçeye beyi ve şıra olunur mübaşiri mumailayh marifeti ve marifeti Şer'ile gereği gibi taharri olunarak teftiş ve tefahhus ve sıhhati üzere Deri Devletmedarıma acaleten arz ve ilâm eylemeniz babında Fermanı Âlişanım sâdır olmuştur Fi Evahiri R E 1142.

80

Silistre ve etrafında hristiyanların müsellâh gezmemeğine dair:

Silistre mütesellimi Hacı İsmail zide mecdühuya ve Silistre kala'sı dizdarına hüküm ki

Sen ki Mütesellimi mumailayhsin Süddei Saadetime arzuhal gönderüp nefsi Silistre ve etrafında vâki kazalarda sakın ehli zimmet reayanın ekseri hilâfı kanun kılıç ve tüfenk ve sair aleti harp ile esnayı tarikte ve kasabat ve kurada gice ve gündüz aşikâre gezüp ümmeti Muhammede isali mazarrattan hâli omladıklarından maada ihtilâli memlekete bais ve badi olup katli nüfus ve garetı emval idüp fesat ve şakavet üzere olmalarile ahz olunmak murat olundukta mesfurlar muharebeye tasaddi eylediklerin bildirüp zikrolunan kazalarda ol makule ehli zimmet reaya tayifesinden gerek çiftçi ve çoban ve sairlerinin yedlerinde bulunan tüfenk ve kılıçları sen ki Mütesellimi mumailayhsin marifetinle ahz olunup Silistre kal'ası dizdarı mumailayhe teslim ve defteri Asatanei Saadetime irsal ve fimabaat olmakule reaya tayifesi memnuattan olan aleti harp ile gezmek üzere tenbih olunmak babında Hükmü Humayunum rica eyledüğün ecilden balâda zikrolunduğu üzere ehli zimmet yedinde bulunan kılıç ve tüfenkler mirîçün ahiz ve Silistre kal'asına vazı' ve nemiktâr vazolunur ise defter ve defteri baş muhasebeye kayd olunmak üzere irsal olunmak babında Fermanı Âlişanım sâdır olmuştur Buyurdum ki Fi Evasıtı Z 1142.

81

Sofya ve civarındaki reayanın tatyibi hatırlarına dair:

Sofya Mollasına ve havalisinde vâki İzinbol ve Şehirköyü ve Ber-

kofça ve Pirezniç ve Köstendil ve Eğridere ve Dobniçe kazaları kadınlarına ve mütesellimlere ve zikrolunan kazaların zabitan ve âyanına hüküm ki

Sofya kurbunda vâki İzinbol kazası reayaları geçen sene vuku bulan ihtilâlden naşi kendülerine nisbeti esaet ile elyevm kulublerine havfû hasyet müstevli ve bu behane ile salifüzzikir Şehirköyü ve Berkofça ve Pirezniç ve Köstendil ve Eğridere ve Dobince kazaları ahalilerin dahi daima rencideden hâlî olmadıklarından kazayı mezburun reayası mütevahhiş ve evtanı kadîmelerini terk ile perakende ve perişan oldukları ihbar olunup reayayı merkumenin eyyamı ihtilâlde güzerean eyleyen esaetleri karîni afvü safh olmağla bulundukları mahalden herkes vatanlarına varup kemakân zer'ü hars ile iştigal eylemek üzere yerlerine ve yurtlarına iva ve takrir ve fimabaat töhmeti sabıka ve esaeti salifelerini zikir ve irat ile gerek vali tarafından ve gerek yerlûden ve sair efradı aferideden bir fert kendülerine taarruz itmeyüp telif kulublerine sâyi belîğ olunmak Fermanım olmağın işbu Emri Şerifim isdar ile irsal olunmuştur Vusulünde zamanı adalet iktiranımda fukara ve zuafaya ve bir ferde zulüm ve taaddi olunduğuna kat'an rizayı Humayunum olmıyup kazai mezbur ahalilerinin mukaddema vuku bulan ihtilâl hasebile cürüm ve esaetleri dahi zuhûr itmîş ise külliyyen afvolunmakla tühemi güzeşteleri behanesile gerek vali ve gerek yerlü ve hariçten bir fert kazai mezbur reayasına fimabaat taarruz itmeyüp telifi kulublerine ihtimam olunarak oldukları mahalden kaldırılup kadîmi vatanlarına iva ve takrir ve rahat ve refahiyet ile zer'ü harse iştigallerine sâyi cemil olunup hilâfından begayet ittika olunmak babında Fermanı Âlişanım sâdır olmuştur Fi Evası S 1151.

82

Yerlerine dönen reayaya emlâklerinin iade edilmesine dair:

Şehirköyü ve İzinbol ve Berkofça ve Pirzenik ve Radomir kadınlarına hüküm ki

Zikrolunan kazalar ahalileri gelüp Niş havalisinde vâki Şehirköyü ve Berkofça ve İzinbol ve Pirzenik ve Radomir kazalarına bundan ak-

dem istilâ vâki oldukta reayaları evtanı kadîmelerini terk ve ahar mahallere perakende ve perişan olup badehu avni Hakla mekâyidi a'da ve gailei istilâ mündefi ve bertaraf oldukta reayaları dahi evtanı kadîmelerine ricat idüp emlâklerini zabıt murat eylediklerinde hukkâm ve âyandan bazıları celbi menfaat daiyesile herbirine bir dürlü töhmet ve esaet isnat ve fuzuli emlâklerin zaptile gadir murat itmelerile cürümleri var ise dahi affolunup ve emlâkleri herkimlerin zabıtlarında ise giru kendülere red ve zaptettirilmek ricasile reayayı mezkûrîn istida'ı inayet ve Şehirköyü kazası reayasından eyyamı ihtilâlde isyan ve darülharbe firar iden ve isyanları halinde katil ve esir olan reayanın emlâk ve arazileri tarafı mirîden zaptü fûruht olunduktan sonra o makule fûruht olunan emlâk eshabı reayadan bazılarının kendulerine ve bazılarının vereselerine emlâkleri giru kendu taraflarından zaptolunmasıçün merhameten Evamiri Şerifem verildiğinden mecmuu fûruht olunan emlâk bu veçhile sahipleri zuhurunda giruye virilmek lâzımgeldikte tarafı mirîden iştira iden kimesnelere gadir olur deyu fimabaat o misillû iddiayı emlâk iden reayanın vereselerinin iddialarına müsaade olunmamasını müş'ir Şehirköyü Kadısının vurut iden arzı mucibince sâdır olan Fermanı Âli üzere Emri Şerifim virüldüğü başmuhasebeden ve bu kazalardan yalnız İzinbol kazası reayasının esaeti salifeleri affolunduğunu müşir Emri Şerifim virüldüğü Divanı Humayunum kaleminden derkenar olunmağla salifüzzikir Berkofça ve Pirzenik ve Radomir ve Şehirköyü ve İzinbol kazaları reayalarının istid'alarını bilfiil başdefterdarım olan Mustafa Atıf dame ulüvvühu ilâm itmeğin mukaddemavuku bulan ihtilâl hasebile salifüzzikir kazalar ahalilerinin esaetleri zuhûr eylemiş ise külliyyen afvolunmağla bundan akdem Fermanım olduğu üzere tühemi güzeşteleri behanesile gerek vali ve gerek yerlü ve hariçten reayaya fimabaat taarruz olunmıyup telifi kulubelerine ihtimam olunarak evtanı kadîmelerine iva ve zer'ü harse iştigallerine tekayyüt olunmak babında Fermanı Âlişan yazılmıştır Fi Evaili Za 1153

83

Eflak Voyvodasının Silistre varuşunda bilâemir kilise tamir ittirdiğine dair:

Silistre Kadısına hüküm ki

Eflak Voyvodası tarafından Silistre varuşunda bilâ Emri Âli dört duvar ve sakfı balâ ve refi azîm bir kilisa tamir ve derununda birkaç oda dahi ihdas ve termim olduğu tahrir ve inba olunup lâkin hususu mezburun künh ve hakikati üzere malûm ve müteayyin olmak mühim ve muktazi olmağla işbu Emri Şerifimle ... vusulünde sen ki Mevlânâyı mumaileyhsin tamiri haber virilen salifüzzikir kilisanın binnefis üzerine varup kemali taharri ve dikkat birle muayene ve haber virildiği üzere Voyvodai merkum tarafından müceddeden kilisa bina olduğu vâki midir veyahut müceddeden nesne vazolunmuş mudur Ve ihdas ve tamir olunan ebniye ne gûna binadır Kilisa ve mülhaka - tından olan rühban odaları misillû nesne midir Hasılı bir hoşça reyelâyn müşahede iderek marifeti şer'ile bir şey ziyade ve noksan yazılmaksızın ve müphem ve mevhum misal kaleme götürülmeksizin mahüvelva kiini arz ve taassuptan âri sıhhat ve hakkaniyet veçhile taharri ve alettafsil Derialiyeme ilâm eyleyüp bu bapta tamar hamé tebaiyyet ile vâkiin hilâfını taharriden ve celbi mal misillû hareketten gayetülgaye hazer ve mücanebet olunmak babında Fermanı Âlişan yazılmıştır Fi Evahiri Z 1153.

84

Samakov balkının ahvaline dair:

Filibe Mollasına ve Samakov Kadısına ve Tatarpazarı Kazası Naibine ve Filibe Nazırı ve zabıtana hüküm ki

Sen ki Samakov Kadısı mumaileyh Mevlânâ Mehemet zide fazluhusun Süddei Saadetime mektup gönderüp Samakov kazası dağistan ve sengistan mahalde vâki olup ziraat ve hirasat olunacak mahalli olmaduğundan ahalisi maden ile meşgul ve mekûlâtları civardan tedarike muhtaç olduklarından gayri eshabı maadinin ekseri fukara ve bazısı amele ve bazısı imali ile hâsıl eyledikleri çibık tabir olunur aheni hamı Tatarpazarına nakil ve anda cevanibi erabaadan gelan bazirgânlara fûruht ve behasile seddiramak için emri maaşlarına sarf idegelmişler iken bu senei mubarekede kazai mezburdan hâsıl olan aheni ham Asitaneî

Saadetime nakil ve ahar diyarlara fûruht olunmamak üzere Emri Şerif sâdır idüp ancak kazai mezburda birkaç bin kantar aheni ham cem ve Asitaneye nakle kadar servetü yesar sahibi kimesne olmaduğundan başka memaliki mahrusemde her kime dilerler ise fûruht eylediklerinden dahi batıyyürrevaç olmak hasebile daima kesattan hâlî değil iken bu esnada aktarı memaliki islâmiye tüccarı bilkülliye munkati olup timur fûruhtu ancak Asitanei saadetimde ikamet birle daima timuru aşğa urup ekseri viresi olmak üzere timur ahzine kalup olanlar da üç ayda bir Pazarcığa timur ahzine gelen tüccara münhasir olmak lâzım gelür ise bilcümle maaden harap olup ve Samakov nezareti mukataasının kesrine bais olacağı zâhir olmağla Samakov kazasında hâsıl olan aheni hamı cevanibi erbaadan gelüp Tatarpazarında aheni ham ahzine talip olan tüccar tayifesinin bey'ü şirasına mümanaat olunmamak için Emri Şerifim virilmek ricasına Tatarpazarı Naibi Mevlânâ Esseyyit Mehmet ve sen ki Samakov Kadısı Mevlânâyı mumaileyhsin başka başka arz ve Samakov kazasının âyan ve ahalisi dahi mahzar birle istirham itmelerile sâdır olan Fermanı Âlişanın mucibince hâsılları olan aheni hamı kadîmdenberu ne veçhile fûruht idegelmişler ise yine olveçhile fûruht eylemelerigün Emri Şerifim taharri babında bilfiil Baş defretdarım olan Mehmet dame ulüvvühu ilâm itmeğın ilâmı mucibince amel olunmak için yazılmıştır Fi Evahiri R 1163

85

Filibe ve civarından İstanbula piring nakline dair:

Filibe Kadısına ve Filibe Nazırına hüküm ki

Ötedenberu Filibe kazası ve nevahisinden Asitanei Saadetime külliyyetlû pirinc vürut ve ibadullaha medar ve lûtfu olur iken birkaç senedenberu çeltükler [1] eshabı ve mültezimîn ve muhtekir tayifesi tamar hama tebaiyyet birle hâsıl olan pirinci etraf iskelelere ve Anadolu taraflarına ve Belgrat ve Vidin taraflarından darülharbe nakil ve fûruhta cesaret eylediklerinden naşı Filibe tarafından Asitanei Saadetime gelen piring ekallikalil olup sükkânı Darüssaltanatım fakat

[1] Piring tarlaları.

Mısır pirincine munhasır oldukları hasebile Mısırdan gelen pirincin behasının terakkisine ve bazı vakitlerde muzayaka zuhûruna bâdi olup piring sahiplerinin bu habasete cesaretleri hukkâm ve zabitanın ademi nezaret ve ihtimamlarından ve belki akçe celbiyçün olmakulelere ruhsat ve müsaadelerinden neşet eder bir halet olmağla Siz ki Mevlânâ ve nazırı mumaileyhimasız bu hususa mezit itina ve dikkat iderek Filibe kazasında ve nevahisinde hâsıl olan pirincin mahalli ahara nakline ruhsat virilmüyüp el'an mevcut olan ve bir taraftan hâsıl olan pirincin ekserini Asitanei Saadetime nakil ve bey'olunmak üzere ancak Tekfurdağı iskelesine tesyir ittirmeğe ihtimamı tam ve sâyi malakelâm eylemeniz Fermanım olmağın mahsusan işbu Emri Şerifim isdar ve ... ile irsal olunmuştur İmdi ibadullahın eşeddi ihtiyaç ile muhtaç oldukları pirincin Asitanei Saadetime mahallerinden kesret üzere celp ve nakli muradı mülûkânem idüğü ve bu husus sırren tecessüsten hâlî olunmıyacağı malûmunuz oldukta berveçhi meşruh Filibe kazasında ve nevahisinde hâlâ mevcut olan ve bundan sonra hâsıl olacak pirincin ekserini Asitanei Saadetime nakil ve ibadullah bey'olunmak üzere doğru Tekfurdağı iskelesine nakil ve tesyir ve nemiktar piring nakil ve Asitanei Saadetime gönderilur ise mumza ve mahtum defterin irsal ittirüp ahar mahalle naklolunmamasına ziyade sa'yü dikkat ve memnu olmıyup Asitanei Saadetime gelecek pirinci ahar mahallere nakil sevdasında olanları marifeti şer'ile men'ü tahzire bezli vüs'u kudret ve hilâfından mübaadet eyliyesiz Şöyle ki bu husus ehemmi mehamdan olduğu zâhir iken ademi takayyüt ve ihtimamınızdan veyahut müsaade ve iğmazınızdan nâşî Filibe kazası ve nevahisinde hâsıl olan piring ahar mahallere naklolunduğu haber alınmak ve Asitanei Saadetime me'mul üzere piring vürut itmamek lâzım gelür ise mazharı itabı şedit olacağınız bûştibahtır Ana göre amel ve hareket ve edna kusur ve iğmazdan ziyade hazer ve mücanebet eylemeniz babında Fi Evahiri M 1181

Leh Mareşalı Potoşkinin Varnada ikamet edeceğine dair:

Varna Kadısına ve Babadağından Varnaya varınca vâki kuzat ve

nüvvâba ve zikriatî Leh Mareşalına meştayı Humayun tarafından mihmandar tayin olunan ... ve zabitan ve âyanı vilâyete

Leh müttefiklerinden Mareşal Potoşki ve refikî ve yanında mevcut adamlarının zaruret ve muzayakaları olmak hasebile bundan akdemce sâdır olan Emri Şerifim mucibince bu esnada Varna havalisinde meştanişini ikamet olmak üzere azimet murat itmekle mahalli meştaya varınca esnayı rahta nüzul ideceği mahallerde yanına tayin olunan çavuş ve mihmandar marifetile iktıza iden yem ve yiyecekleri akçesile tedarik ve meştaya vardıklarında dahi iskânlarıyçün tehiye olunan konaklarda emniyet ve istirahatlerine takayyüt ve ihtimam olunmak babında Emri Şerifim sudurunu Mareşalı mersum Potoşki takririle istid'a eylediğine binaen Potoşki ve refikî Kraşenski ve adamları Varna havalisinde münasip kefere reaya kuralarında mestanişini ikamet ve misafir olmalarile himayet olunmak ve Babadağından meşta mahalline varınca esnayı rahta ve meştada iktıza iden mekûlât ve alef ve şair ve sair zehayiri kendü akçelerile rizaları üzere satanlardan iştiralarına muavenet olunmak Fermanım olmağın İmdi sen ki Mevlânâ ve zabitan ve âyanı mumaillehymsiz ber minvali muharrer meştayı Humayunum tarafında olan mersuman Potoşki ve refikî Kraşenski misafir oldukları cihetten yanlarında olan adamlarile Babadağından Varna havalisinde mestanişin olacakları mahallere varınca gerek esnayı rahta ve gerek mahalli meştalalarında iktıza iden mekûlât ve alef ve şair ve sair zehayiri maiyyetlerine tayin olunan mihmandarı mumailleyh marifetile rizalarile satanlardan kendü akçelerile iştiralarına tarafınızdan muavenet ve muzaheret ve Varna havalisinde kefere reayası kuralarında meştaneşin olmak üzere münasip olan kariyyelerde konaklar tahliye ve iskân birle himayet ve sıyanetlerine ihtimam ve dikkat eyliyesiz Ve sen ki mihmandarı mumaillehsin mersuman ve yanlarında olan adamlarının esnayı rahta iktıza iden meskûkâtlarını akçelerile iştira birle aminen ve salimen imrar ve mahalli meştaya isal ve kurai merkumede olan zimmî konakları tahliye ve iskânlarına sen dahi ihtimam idüp mahalli meştaya isal ve iskânlarını müş'ir tarafı şeri'den yedine senet ahziyle avdete mübaderet eylemek babında Evaili § 1183.

Köstendildeki hristiyanların elinden silâhların toplanmasına dair:

Köstendil Kadısına ve hususu ahara memuren Köstendilde mukim Kapudanı Humayunum Küttabından Mustafa Nev'i zide mecdühuya hüküm ki

Anadolu ve Rumelide vâki büldan ve emsarda mevcut ehli zimmet reaya tayifesinin yedlerinde ve hanelerinde ve kiliselerinde ve hafî ve sair mahallerinde olan esliha ve edevatı harbiye marifeti şer'ile zâhire iharc ve tahriri defter ve sûku Sultanîde değer behalarile müzayede ve tavaifi askeriye ve lüzumu olan Ehli İslâma fûruht ve behaları bite-mamiha ashabına red ve teslim olunmasını havi bundan akdem Anadolu ve Rumelinin üçer kollarına başka başka Evamiri Şerifem isdar ve irsal olup binaen alâzalik Köstendil kazası reayasının yedlerinde bulunan esliha ve alâtı harbi sabıkan kazai mezbur âyanı maktul Hasan Efendi oğlu Mehmet Emin yerlu yerinden cem ve bazılarını fûruht ve bazılarını dahi kendü etbana ita ve behalarından hâsıl olan meblâğî küllîyi ve bakiyye kalan eslihayı kendüsü ahzü kabız ve eshabına vir-mekten imtina eylemekten nâşî bu defa kazai mezbur reayası sen ki mübaşiri mumailayhsin senin tarafına varup keyfiyetti veçhi meşruh üzere ihbar ve mezbur Mehmet Eminin zimmetinde olan gerek ayni esliha ve gerek fûruht eylediği edevatın behasını canibi mirîye teberrü eylediklerini ve merkumûn cümlesi tahsil ve Orduyu Humayunuma isal olumasını müş'ir Emri Şerifim sudurunu istid'a eyledikleri vürut iden tahriratında derç ve tastir olunmağın İmdi reayayı mesfureden âyanı sabık merhumun cem ve celbeylediği silâh ve besat ve alâtı harbiyenin kemmiyet ve miktarlarını eshabı olan reayadan sual ve yegân yegân defter eyledikten sonra merkum Mehmet Emmini huzuru şer'e ihzar ve sattığı eslihanın kıymetlerini ve bakiyye kalanlarının ayinlerini bilâkûsur kendünden talep ve tahsil ve mumza ve mahtum defterile Orduyu Humayunuma irsal ve tesyire ve virmekte mümanaat eylediği surette diğer Emri Şerifim mucibince Kavala kal'asına kal'abendine mübaderet eylemeniz babında Fi Evahiri S 1186.

88

Sofyada oturan Dobrovnikli bir tacirin elmas ve incilerinin Sofyada mütemekkin Hahambaşı ile şerikinin ellerinde bulunduğuna ve bunların istirdat edilmesine dair:

Sofya Naibine hüküm ki

Asitanei Saadetimde mukim Dobrevnik cümhurunun vekili ... hutimet avakibühu bilhayrın rikâbı Humayunuma takdim eylediği bir kıt'a memhur takrir kâğıdı mefhumunda bundan bir sene mukaddem Marko Melkorik nam Dobrovnikli tacir Sofyada lieclitticare mütemekkin iken ber takrip gaybeylediği bin beş yüz elmas taş ve birkaç miskal incu hâlâ Sofyada mutavattın Hahambaşı ve Hayık Yako ve şeriki Haham Vidinli Örücü nam yahudiler yedlerinde zuhûr eyledüğün bildirüp taciri mersum yahudii mesfurlar ile mahallinde terafuu şer' ve badessübut zimmetlerinde zuhûr iden olmiktar elmas taşı ile malûmül-miskal inculeri taciri mersume bilânoksan red ve teslim olunmak babında Emri Şerifim sudurunu tahrir ve istid'a eylediğine binaen mahallinde şer'ile rüyet ve ihkakı hak olunmak Fermanım olmağın İmdi sen ki Mevlânâyı mumaileyhsin marifetinle salifüzzikir yahudileri mahallinde Meclisi Şer'e ihzar ve taciri mersum ile terafuu şer' ve bades-sübut yahudii mesfurların zimmetlerinde zuhûr iden olmiktar elmas taş ile malûmül-miskal inculerin hükmedüp tamamen ve kâmilten taciri mesrufa red ve teslim birle ihkakı hak olunmasına ihtimam ve dikkat eylemen babında Fi Evaili R 1203.

89

Dağlı eşkıyasının tecaviüziinden dolayı Eflak ve Buğdan taraflarına kaçan İstanimaka reayasının tekrar memleketlerine iade idilmelerine ve Bulgarlarla beraber bin hanenin İsmaille gönderilmesine dair:

Buğdan Voyvodası Mihal Voyvodaya hüküm ki

Dağlı eşkıyası tasallût takribile Eflak ve Buğdan caniplerine mürur iden İstanimaka reayalarının yine mahalline iade ve ircularına

ve bir ferdinin oltarfta meks ve ikametlerine ruhsat gösterilmemesine ikdam olunmak babında Sen ki Voyvodai mumaileyhsin bundan akdem sana ve Eflak Voyvodasına hitaben başka başka ekidü şedit Evamiri Şerifem isdar ve irsal olunduktansonra istilâdide olan İsmail kal'asının müceddeden inşa ve tamirile min küllülvecüh metanet ve resanete himmeti kâmilei Şahanem masruf olduğu ve müceddeden tertibi neferat ve teksiri reaya ile dahi istihkâm verilmesi ve şen ve mamur olması ahassı metalibi hüsrevanem idüğü ve bundan akdem Buğdan memleketine geçüp ikamet üzere olan İsmail ve kurası reayalarının cümlesi yerlerine iade olunduğundan maada marüzzikir İstanimaka reayasından olmıyarak Rum İli canibinden Bulgar tayifesinden firar itmiş reayadan ve senei sabıkada hariçten Buğdana gelmişlerden bin hanesin [1] marifetle oldukları yerlerden kaldırıp vücuhla sahabet ve siyanet ve tahsili refah ve rahatlarına dikkat olunacağını iktızasına göre herbirlerine ifade iderek liecliliskân İsmaille irsal ve sabıkan bina emini müteveffa Numan Beye teslim ve tesellümü müş'ir mumaileyh yedinden senet ahzine mübaderet ve nemiktar reaya gönderilür ise isim ve resimlerle defterini Derialiyyme tesyire müsaraat ve marüzzikir İstanimaka reayalarının dahi vilâyetleri canibine iade ve ircalarile tahsili rizayı me-yamen iktızayı daveraneme nisarı cehdü takat eylemeği havi muahharan dahi senei maziye evasıtı Recebülmüreccebinde sana hitaben diğer Emri Şerifim isdar ve irsal olunmuşıdi Mazmunu Emri Şerifime nazaran şimdiye dek olmiktar reaya hanesinin İsmaille nakli ve iskânları haberinin vürudu muntazar iken ilâhazel'ân İsmaille hane nakline dair bir haber ve eser olmadığından maada Buğdan canibinden vafir reaya İsmail kazasında tavattun arzusile hareket üzereler iken bina emini mumaileyhim vefatı takribile nakillerine mümanaat olduğu ve hatta İsmaille on altı saat mesafede vâki Buğdan toprağında ve re'si hududu Buğdanda kâin kadîmdenberu Tatar tayifesiyle reayası mahlûten sakin oldukları İşmaylı nam kariyyede istilâdanberu tavattun iden Bulgar reayası re'si hudutta vâki olduğundan kaldırılıp birkaç saat içeru nakil ve iskân ittirdiği ve elhaütihazihi İsmaille bir nefer reaya gönderilmediği ve İsmail kal'ası ve kurası reayadan tehi idüğü mesmuu şahanem olup bu keyfiyet sahih

[1] "Rum İli caniplerinden Eflak memleketine yedi sekiz bin reaya geçtiği tahkik olunmağla..." Fi Evasıtı B 1208

ise senden memul olan sadakat ve gayrete münafi ve rizayı Şahanemin hilâfı olup İsmail kal'asının behemhal teksiri ahali ve tevfi ri reaya ile şen ve mamur olması ve iskân ve iva olunan reayanın mucibi asayış ve istirahatleri olur hâlâtın istihsali matlup ve muradı Hidivanem olduğuna binaen o makule Buğdana varup ikamet üzere olan İsmail kazası ve kurası reayasile Rum İli canibinden Buğdana firar itmiş Bulgar tayifesinden ve hariçten ve keزالık Buğdana geçmiş olan reayadan kal'ai merkumeye nakil ve iskân olunanların İsmail nakilleri tarihinden üç seneyedek cizyei şer'iyeden maada tekâliften muaf ve müsellemler olmalarına İradei merahimi şahanem taallûk itmekle sen ki Voyvodai mu-maileyhsin mazmunu emri âlişanımı memleketi Buğdanda iktızasına göre ilân ve işaat ve teşvik ve iğralarına müsaraat ve muktazayı sadakat ve dirayeti icraya dikkat eyliyerek İsmail ve kurası reayalarının cümlesi bilâtevakuf yerlerine iade ve İstanimaka reayasından olmıyarak Rum İli canibinden geçmiş ve Buğdanda tavattun itmiş olan salifülbeyan Bulgar tayifesini ve reayayı saireyi dahi heman bir taraftan serian İsmail nakil ve tesyir ve hâlâ İsmail kal'ası binaemini Hâcegânı Divanı Humayunumdan Mehmet Raşit zid mecdühuya teslim ve tesellümünü müş'ir yedinden senet ahzine mübaderrt ve sermü iğmaz ve rehavetten mücanebet eylemen fermanım olmağın tenbihen ve ihtimamen işbu Emri şerifim isdar olmuştur İmdi kal'ai merkumenin vücuhla imar ve istihkâmı hususuna ikdam ve celp ve teksiri ahali ve reayalarile cevânip ve enhasının şen ve âbâdân olmasına ihtimam ne derecelerde matlup ve mültezemi Şahanem olduğu tarif ve tavsiften müstağni olduğuna binaen bu makule İsmail naklölunan reayanın cizyei şer'iyeden maada üç sene tamamına dek tekâliften muafları hususuna müsaadei şahanem erzanî kılındığı ve bundan sonra iradı özrü illet ve reayanın nakil ve irsal ve iskânlarında bir gûna tereddüt ve iğmaz ve rehavet vukuu rizayı yümniktızayı şahanemin hilâfı idüğü ve işbu muafiyet maddesi mukaddema İsmail kal'a ve kurasından ve Rum İli taraflarından Buğdana geçmiş olup bu defa oltaftan İsmail nakil ve iskânları Fermanım olan salifüzzikir reaya haklarında mer'î ve cari olacağı malûmun oldukta bervechi meşruh İsmail ve kurası reayasının cümlesi yerlerine iade ve irca olunduktan maada İstanimaka reayasından olmıyarak fakat Rum

İli kazalarından Buğdana firar itmiş Bulgar tayifesinden ve senei sabır-
kada hariçten Buğdana gelmiş olanlardan İsmail nakil ve iskân olu-
nacak reayanın surtei muafiyetlerini ve vücut ile sahabet ve siyanet
ve tahsili refah ve istirahatlerine ikdam olunacağını ve işbu muafiyet
maddesinin anlardan maadasına şümülü olmadığını iktızasına göre
ifade ve tefhim eyliyerek muktazayı sadakat ve dirayetin üzere serian
ihraç ve İsmail kal'asına irsale sarfı vüs'ü meknet ve herne miktar hane
iskân ve iva olunur ise binaemini mumaileyhe yedinden isim ve resim
ve miktarı beyanile ahzolunan senedatı Derialiyeme ib'asa ve sen dahi
başkaca defterini irsale müsaraat ve senden memul ve muntazarı Hidi-
vanem olan harekâtı rizacuyane ve evzarı dirayet mendaneyi ibraza nisarı
nakdinei kudret ve marüzzikir İstanimaka reayasının dahi mahalline
iade ve ircularile fimabaat birinin otarafta meksü tevkiflerine ruhsat
virmekten velhasıl bu hususta sermü iğmaz ve rehavet güne hareket
vukua gelmekten begayet ittika ve mücanebet eylemen babında Fi Evaili
S 1209.

90

Vidinli Pasban Oğlu Osmanın isyan ve tedibine dair:

Hezargarat âyanı Hacı Ömerzade Ömer zide kadrühuya hüküm ki
Vidinlu Pasban oğlu Osman nam nemek behram muktazayı habsi
cibilleti üzere ilânı isyan ve hurucu alessultan iradei fasidesile geçen sene
tarafından asker tertip ve irsalile Tırnovi kasabası ve etraf ve cevanibi
ahali ve sekenesinin emval ve eşyalarını yağma ve garet ittirmiş oldu-
ğundan maada bu defa dahi Niğbolu kal'ası ve havalisini küffar mi-
sillû top ve humbara ile nehbü tarac ve nice bigünah nisvan ve
sıbyanı ateşlere yakup askeri ve reayayı alettevali envar ukubetle katil
ve iyazübillâhitaalâ emvali müslimîni iğtinam ve ahrarı müminîni esir
idüp bunlar emsali harekâtı bağrıyanesi cihetile vücudü mefsedet nü-
mudunun izalesi şer'an ve kanunen ve aklen ve naklen ve vücuben vü-
cube reside olduğundan şimdiye değin şakii merkume tav'an ve kerhen
hasbeliktıza mütabaat ve icrayı şakavet itmişiken şimdensonra taip ve
müstağfir olup Devleti Aliyyem ocaklarına dahıl düşenlerin ve esnayı

muharebede kezalik tav'an ve kerhen Devleti Aliyyem memurları taraflarına gelenlerin cerayimi sabıka ve lâhikaları muaf olmak üzere fakat şakii merkumun ve kendusile bile şekavette ısrar iderek Devleti Aliyyem memurlarile muharebeye tasaddi idenlerin ber mantuku Fetavayı Şerife cezayı sezaları tertip olunmak için kariben tarafı Devleti Aliyyemden asakir ve serasker tayin olunmak üzere olup ancak bağıi merkum başına cemeylediği derinti askere doyumluk olmak için mevsimi şitada etraf ve cevanibé eşkıya ve hırsız makulelerini salıvirüp ehli islâm ve reayayı ızrar ve iz'aç habasetine iptidar eylemesi ihtimalinden baît olmadığına binaen hâlâ Rum İli valisi düstur ... Vezirim Elhac Mustafa Paşa iclâlühunun maiyyetine mürettep Sofya ordusundan maada Edirne'de dahi birtakım askerın ihtışat ve içtimaina İradei Humayunum taallûk itmekle Selânikten tahrir ve ihraç olunacak iki bin nefer Evlâdı Fatihandan başka Siroz vezirine ve İskeçe âyanlarının ve Dırama nazırının biner nefer harp ve darp erbabı memleket dilâverleriyle derhal Edirneye gelüp suduru Fermanı Humayunuma intizar ile Edirne'de meştanışın olmaları zımnında mumaileyhime ve Rum İli valisi müşarüileyh maiyyetine ve sair taraflara memur kılınanlara başka başka Evamiri Şerifem isdar ve irsal olunmağla bağıi mezkûrun bimennihitaalâ kariben mücazâtı sui amelini müşahede eylemesi mevahibi ilâhiyyeden memuldür Kaldı ki şakii mezkûrun Rusçuk ve Hezargırat ve Şumnu ve sair olhavalı kazalarına dahi haşerat irsalile ızrarı ibat habasetine iptidar daiyesinde olduğu zâhir ve sen ki âyanı mumaileyhsin sen Devleti Aliyyemin bendei sadakatkârı olup def'i mazarı eşkıya ve temini memleket ve enha hususlarında ve sair muhavveli uhdei ubudiyyetin kılınan mehammı Devleti Aliyyemin sadıkane ve gayyurane rüyet ve tedibiyesinde muvafık rıza ibrazı hüsnü hidmete ikdamın ve salabeti diniye ve hamiiyeti islâmiyede metanet ve ihtimamın nezdi Humayunumda bedihî ve bâhir olmaktan nâşî kazai mezkûrun erbabı harp ve darbını acalten maiyyetine istishap ile hâlâ Silistre valisi düstur vezirim Osman Paşa iclâlühunun yanına varup sair memurlar ile maan müşarünileyhin emir ve re'yi üzere hareket ve Rusçuk ve Selvi ve sair olhavalının mazarı eşkıyadan muhafazasına ve Niğboluyu istilâ iden ve bundan sonra tevarüt eyliyen eşkıyanın bilmukabele tenkil ve istisallerile bilittifak mezit sâyü

gayretin vücuhla temini ve Niğbolunun eyadii eşkıyadan tahsili esbabının istihsaline bezli mahasalı vüs'ü kudret ve senden memul olan yararlık ve gayret levazımını izhara sarfı tabü takat eylemen fermanım olmağın memuriyetini muhtevi işbu Emri Âlişanım isdar ve berveçhi tacil ... ile irsal olunmuştur İmdi bu bapta seri mu taahhur ve bataat mugayiri resmi diyanet ve hamiyet olduğu malûmun oldukta göreyim seni giceyi gündüze katarak ne veçhile ve ne tarik ile olur ise kazai mezkûrun erbabı harp ve darbile acaleten hareket ve Silistre Valisi Veziri müşarileyhin bir an akdem maiyyetine vusul ve tavk ile teksir sevad cemine müsaraat ve def'i saili eşkıya ve muhafazai memleket ve enha ve temini ahali ve reaya hususunda ve eşkıyanın mukabele ve istisalleri ve Niğbolunun eyadii ussattan tahlisi maddelerine ve sair hidematı muktaziyede müşarileyhin emir ve re'yile amel ve hareket ile senden memul ve muntazarı şahanem olan cevheri gayret ve mayei şecaat ve istikameti ibraza mezit ikdam ve dikkat ve seri mu tevakkuf ve imrarı vakti tecviz ile eşkıyanın fūrceyap olmalarını mucip olmaktan begayet tehaşi ve mücanebet eylemen babında Fi Evaili C 1212.

91

Kırım Hanının mezaliminden dolayı Şumnudaki çiftliğine gitmemesine dair:

Selâtinî Cengiziyeden Mehmet Giray Sultan zide ulüvvühuya hüküm ki

Sen ki Sutanı mumaileyhsin kendü halinde çiftliğinde ikamet eylemek üzere afvini havi bundan akdem eğerçi Emri Şerifim sâdır olmuştu Ancak Şumnu kazasında çiftlik ihdasile ikamet daiyesinde olduğun kazai mezbur ahalisinin mesmuları oldukta cümlesi havfe tâbî olup bîlkülliye emniyetleri meslûp olduğu bu defa oltaraftan varit olan ilâmatta derç ve işar olunmuş Senin Şumnu tarafında evvelâ çiftlikte ikametın vakten minelevkat azimetin insilâbı emniyeti ahaliyi ihtilâl umuru memaliki müstelzim idüğü ilâmat mefahîminden zâhir olduğuna binaen çiftliği mezbura azimetin tecviz olunmamağla fimabaat Vizede olan ecdadın çiftliğinde ikamet ve marüzzikir Şumnu canibinde olan

çiftliğine ayak basmaktan mübaadet eylemen fermanım olmağın tenbihen ve tekiden işbu Emri Şerifim isdar ve irsal olunmuştur. İmdi keyfiyet malûmun oldukça berveçhi meşruh badezin Vizede olan ecdadın çiftliğinde ikamet ve Şumnu canibinde olan çiftliğine ayak basmaktan ittika ve mücanebet eylemen babında Fi Evaili C 1214.

92

Bulgarlardan Kara Tanaşın Silivri ve Delimeşe taraflarında şakavet ettiğine dair:

Avcı Başı ... zide kadrühuya hüküm ki

Bulgar tayifesinden Kara Tanaş nam zimmî kırk kadar haydut keferesile Silivri ve Delimeşe etrafında keştü güzar ve çent ruz mukaddem Ereğli civarında vâki Sultan Çiftliği kariyyesini basup dört reis bargirlerini ve ihtiyar çoban kethüdasını ahiz ve on beş kise akçe ve kırk çift çarık ve kırk gömlek ve kırk çevre matlup idüp virirler ise mersum çoban kethüdasını tahlis ve virmezler ise idam ideceklerini beyan ile ihafe eylediklerinden mersumun oğulları ve damadı zarurî hayvanatlarını fûruht ile tedarik kaydında oldukları ve bundan maada ahar kariyyeden dört nefer Arnavutları dahi idam eyledikleri ve olveçhile olhavalı kura ahalilerine havfü vahşet tarı olduğu bu defa bilihbar tahkikkerdei padişahanem olmaktan nâşî sen ki Avcu Başı mumailleyhsin mesfurların alâeyyiveçhikâne ahzü tenkilleri hasren ve kasren senden matlubu kat'ii Humayunum idüğü ve kusur ve rehavetle ele götürülmemek lâzımgelür ise sonra senin cezan tertip olunacağı muhakkak ve mukarrer olmağla Yapağıcı Ustası ve Silivri Serdarile muhabere ve ittifak iderek icrayı İradei Humayunuma ve tahsili selâmeti haline ikdam ve müsaraat eylemen Fermanım olmağın tenbihen ve ikdamen ve tehdiden ve inzaren mahsusan işbu Emri Şerifim isdar ve ... ile irsal olunmuştur. İmdi vusulü Emri Şerifimde mesfurların alâeyyihalin ahzütenkilleri hususuna kemali ikdam ve müsaraat eylemek hasren ve kasren senden matlubu kat'ii daveranem olduğu ve hilâfı Ferman ve mugayiri tenbihatı hüsrevanem seri mu kusur ve rehavet ve ağraz ve betaet ile mesfurlar ele götürülmemek lâzımgelür ise bir veçhile cevaba

kadir olamıyup behemehal hakkında tertibi cezandan gayri muamele olunmıyacağı ve bu husus Yapağıcı Ustasına ve Silivri Serdarına dahi başka başka evamiri şerifem isdar ve tisyarile tenbih ve tekit kılınmış idüğü malûmun oldukça berveçhi meşruh amel ve harekete ve mumaileyh ile bilmuhabere infazı emrû İradei Humayunuma ve tahsilli selâmetihaline damen dermeyanı gayret ve bu behane ile hilâfı emir ve riza ve mugayiri şeriatı garra kaziyyei şakavette methali olmıyan bîcürüm makulelerine azvü töhmet ve isnadı kabahat ile taaddi ve rencide misillû vaz'ı tecvizde gayetülgaye tevakki ve mücanebet eylemen babında Fi Evasıtı M 1219.

93

Sofya ve civarında yapılan nalların hiçbir tarafa gönderilmeyüp doğru İstanbula gönderilmesine dair:

Sofya Mütesellimine hüküm ki

Sofya ve havalisinde imal olunup Edirne ve Tekfurdağı ve İnoz taraflarına tevarüt iden nalburun mahalli saireye nakline ve bir kimesnenin genç ve ihfasına kat'an ruhsat ve cevaz gösterilmiyerek cümlesinin Derialiyeme nakil ve tesbili hususuna ihtimam ve dikkat olunmak matlubu kat'ii padişahanem idüğü ve bundan böyle dahi hilâfı ferman ve münafii tenbihatı mülûkânem harekete cesaret ider olur ise ledetahkik mütecâsir olan ve ruhsat virenlerin lâzımgelan tedipleri icra olunacağında kat'an ıstibah olmadığı beyanile bin iki yüz on iki senesi evahiri Zilhiccesinde Edirne Kadısına ve Tekfurdağı ve İnoz naiblerine ve gümrükcülerine ve saire hitaben başka başka evamiri şerifem sâdır olmuşidi Elhaletü hazihi nalbant esnafının Süddei Saadetime takdim eyledikleri arzuhallerinde esnafı mezburenin kadimül'eyyamdan беру Sofya nalbur esnafı beyinlerinde cari olan nizamı kadîmleri üzere metalarını beher altı ayda bir defa mahallinden refi ve Tekfurdağı iskelesine nüzul ve sefinelere tahmilen Derialiyeme götürülmek ve lüzumu miktarı badettevzi ziyade olur ise fûruht eylemeleri şurutı nizamlarından olup hilâfı harekete iptidar olunmak icap itmez iken nalbur esnafı hilâfı şurut üç senedenberu iskelei mezkûre götürdükleri emtialarının

alâsını ifraz ve ziyade beha ile ahare beyi ve fûruht ve baki kalan ednâ akalli kalil nalları Derialiyeme getürüp gûnagûn cevrü eza ile fûruht eyledükleri zâhir ve aşikâr ve mezburlar ile mukavemet adîmülîmkân olduğu cihetle olbapta inayet istid'a ve Divanı Humayununda mahfuz kuyudu ahkâma müracaat olundukta berveçhi meşruh tarihi mezburda evamiri şerifem virildiği mastur ve mukayyet ve hususu mezbur Anadolu Kazaskerliği payesile bilfiil İstanbul Kadısı olan Mevlânâ Mehmet Emin Edamallâhütaâlâ fezailühuya havale olundukta İstanbulda vâki nalbant esnafının kethüdaları Osman ve Yiğitbaşları Elhac Hafız Ali ve Mütevellileri Ahmet ve Ustalarından Ahmet ve Veliyyüddin ve diğer Ahmet ve ahar Ahmet ve Mustafa ve Süleyman ve diğer Mustafa Derviş ve Mehmet ve İsmail ve sairleri meclisi şeri'de esnafı mezbureden olup Sofya nalı beyiden Aksaraylı Hafız Hüseyin ve At pazarında Mehmet Usta ve Ketencilerbaşında Elhac Mehmet ve Kapan dakikte Ahmet nam kimesneler muvacehelerinde mezburûn nalbant ustaları olup bir müddettenberu Sofyadan İstanbulla fûruht için nal irsal iden Sofya nalburlarından Elhac Abdi ve Zaim Mustafa ve Motoş ve Hüseyin ve Mehmet ve Alişan ve Derviş Ali ve Ağacızkade Ömer ve Hacı Salih Zade Mustafa nam kimesnelerin Derialiyeme irsal eyledikleri nalları alup fiatı rayicinden ziyade esnafımıza beyi' iradesile ba Fermanı Âli virilen nerhi carinin ihtilâline ve şurutu nizamımızın izmihlâline bais olmalarile sual olunup Sofya nalı bey'ü şirasına karşımıyup kendu kârlarile meşgul olmalarıçün mezburûna tenbih olunmak matlubumuzdur didiklerinden anlar dahi cevaplarında filhakika bizler Sofya nalburları mezburûnun vekilleri olmamızla mahallinde nalların behası ziyade olmak takribile müekkillerimiz mezburûn Derialiyeye gönderdikleri nalların rayicine zimem zamime itmek üzere bize mektup tahrir itmelerile binaenaleyh Derialiyeye gelen nalı esnafımıza rayici vakitten ziyadeye teklif itmişidik Badelyevm taşradan ve Sofyadan vürüt iden nalın bey'ü şirasına karşımıyup ancak nalbantlık kârımız ile meşgul olmağa herbirimiz taahhüt eyledik Eğer hilâfı taahhüt hareketimiz zuhûr ider ise tedip olunmağa dahi razı olduk didiklerinden sonra Sofya nalburları mezburûn dahi gönderdikleri nalların rayicinden ziyade beha mutalebe itmiyeceklerine ve imal eyledikleri nalları Deria-

liyyeme irsal eyleyüp bilâdı ahare göndermiyeceklerine ve eğer hilâfı emri âli ahar tarafa gönderilür ise lieclittedip Derialiyyeye ihzarlarıçün Hotinli Oğlu Hacı Hasan ve Nalbur Hacı İsmail ve muhtar kefil olmalarile esnafı mezbur dahi taahhüt ve kefaletlerini kabul idüp berveçhi meşruh mukaddema sudur iden evamiri aliyyemin tekidi niyazında oldukları beyanile ilâmıhali muhtevi Tekfurdağı Naibine hitaben başka ve sen ki müteselimi mumaileyhsin sana hitaben başka evamiri şerifem sudurunu Mevlânâyı müşarünileyh ilâm itmekle ilâmı mucibince amel olunmak fermanım olmağın tenbihen ve ilâmen ve tekiden ve ihtimamen mahsusan işbu Emri Şerifim isdar ve ... ile irsal ve tisyar olunmuştur İmdi muktazayı taahhütleri üzere Sofya nalburları mezburûnun gönderdikleri nalların rayicinden fazla beha mutalebe etmamek ve imal eyledikleri nalları Derialiyyeme irsal eyleyüp bilâdı ahare gönderilmemesi esbabının istihsaline ihtimam ve dikkat olunmak matlubu kat'ii padişahanem idüğü ve bundan böyle dahi hilâfı ferman ve münafii taahhüt harekete cesarete ider olur ise ledettahkik mütecasir olan ve ruhsat virenlerin lâzımgelan tedipleri icra olunacağında kat'an istibah olmadığı ve berveçhi muharrer hususu mezbur Tekfurdağı Naibine dahi diğer Emri Şerifim isdarile tenbih olunduğu malûmun oldukta berveçhi meşruh amel ve hareket ve mefhumu Emri Şerifimi lâzım gelânlerle ilân ve işaatibirle muktazayı taahhüt imal eyledikleri nalların cümlesinin Derialiyyeme nakil ve tesyir olunması vesailinin istihsaline sâyü gayret ve hilâfından gayetülgaye tehaşi ve mücanebet eylemen babında Fi Evaili S 1219.

94

Moskof istilâsı üzerine Eflakta kalan reayanın memleketlerine dönmelerine dair:

Hezargırat Kazası Naibine hüküm ki

Kazai mezburun hini istilâsında iki binden mütecaviz reaya Rusya tarafına gitmiş ise de reayayı mersume elhaletühazihi Eflak civarında ve Yaş ve Boze havalisinde herbiri birer mahalde sefalet ve hakaret çekerek feryat ve figan itmekte olduklarını vatani aslîlerine gelüp zıl-

lîzalîki padişahaneme sığınmak haheşinde olarak cürüm ve kabahatlerinin afiv kılınmasını niyaz ve istirham eylediklerini vürut iden üserayı islâmiye ifade ve ihbar itmelerile reayayı mersumenin afvü cerayimlerle kemafıssabık yerlerine avdetlerinde kimesne tarafından muahaze ve rencide olunmamak üzere Emri Şerifim suduru sen ki Mevlânâyı mumailerhsin bu defa tarafından ve ahaliî memleket caniplerinden meştayı Orduyu Humayunuma takdim olunan arz ve mahzarda tahrir ve istid'a olunmuş olmağla böyle dameni afiv ve niyaza müteşebbis olanlar haklarında ebvabı inayet ve merhamet küşade ve meftuh olduğundan gayri mersumların olvakit Rusyaluya ilticaları riza ve ihtiyarlarile olmıyup Rusyalunun bagteten olhavalıyı istilâsından neş'et itmiş olduğu zâhir ve bu makule fil'asıl Saltanatı Seniyyem memaliki reayasından olup hasbesefer Rusyalu tarafında kalmış olanların yine vatanı aslîlerine gelüp emin ve müsterih olarak ikamet ve ziraat ve ticaretlerle devamı ömrü devletim daavatı hayriyesine muvazabet eylemeleri hususuna müsaadei seniyyem erzanî kılınmağın meştayı orduyu Humayunumdan işbu Emri Şerifim isdar ve ... ile tısyar olunmuştur İmdi reayayı mersumenin mecmuu cürüm ve kabahatleri afvü safh kılındığı ve temin ve telif olunarak cümlesinin celp ve iskânları matlubu mülûkânem idüğü ve bimennihitaalâ mersumlar vatanı aslîlerine vürutlarında kimesne tarafından birgûna taaddi ve rencide misillû vaz'a bir veçhile rizayı şerifim olmadığı malûmun oldukça berveçhi meşruh amel ve harekete mezit ihtimam ve mübaderet ve hilâfından ittika ve mübaadet olunmak babında Fi Evasıtı R 1228.

95

Moskof istilâsı üzerine Eflak ve Buğdan taraflarında kalan reayanın memleketlerine gönderilmesine dair:

Eflak Voyvodası Karaca Yanko Voyvoda ve Buğdan Voyvodası Kalmaki Zade İskerlet Voyvoda hutimet avakıbühüma bilhayra hüküm ki

Beru yakada kâin Hezargrat ve sair Tuna boyunda olan kaza ve kasabat ve kuranın ehli zimmet reayası bundan akdem vukubulan istilâ

sebebile karşı tarafa geçüp müteferrik ve perişan olmuş ise de elhaletü-hazihi Devleti Aliyyemle Rusya Devleti beyninde sulhü salah mün'akit olmak hasebile herkes yerlü yerine gelüp sakin ve mutavattın olması lâzımgelmiş olduğundan ve betahsis istilâdide olan mahallerin kema-filkadım şen ve âbâdân olması iradei katıai padişahanem muktazasından idüğinden o makule Eflak ve Buğdan memleketlerinde kalmış olan beru yaka kazaları reayasının herne miktar ise yine evtanı kadîmelerine nakil ve iskânları zımnında hademei Devleti Aliyyemden ve hace-gândan ... zide mecdühu bu defa mahsus memur ve tayin kılınmağla siz ki mumailyhimasız vusulü Emri Şerifimde beru yaka reayasından Eflak ve Buğdan memleketlerinde kalmış olanları marifetiniz ve tayin olunan mumailyeh mübaşeretile bittaharri tamamen beru yakaya nakil ve imrarları emrine mübaderet ve ihtimam ve dikkat eylemeniz فرمانım olmağın tenbihen ve ihtimamen meştayı Orduyu Humayunumdan işbu Emri Şerifim isdar ve mübaşiri mumailyeh ile irsal olunmuştur İmdi vusulü Emri Humayunumda marifetiniz ve mübaşiri mumailyeh marifetile reayayı mersumenin ihraç ve Tunanın beru yakasında olan evtanı kadîmelerine sevk ve imrarlarile istilâdide olan mahallerin kemafıssabık şen ve âbâdân olması matlubu kat'ii şahanem idüğü ve hilâfı vaz'a bir veçhile rizayı şerifim olmadığı malûmunuz oldukta ber-veçhi meşruh amel ve harekete ve infazı emrû iradei şahanemle bu makule beru yaka reayasından hiç (bir) ferdin Eflak ve Buğdan memleketlerinde kalmamasına mezit ihtimam ve dikkat ve hilâfından tehaşi ve mübaadet eylemeniz babında Fi Evasıtı C 1228.

96

Köstendil Sancağında Toyran kasabasında sakin İslâm ve reayadan alınacak tekâlife dair:

Köstendil Sancağında vâki nefsi Toyran kasabasında sakin ve mütemekkin İslâm ve ehli zimmet reaya kelevvel sekiz yüz ve yahudi tayifesi dahi seksen nefer itibar olunu gelmiş olup ancak kazai mezburun beher sene yüz bin guruşa baliğ olmakta olan matlubatı seniyye ve

masarifati sairesi kadîmindenberu yüzde dört itibar olunarak berveçhi maktu dört bin gurus ehli islâma ve bin iki yüz gurus dahi yehut tayifesine tarh ve tahmil ve maadası ehli zimmet reayadan tashsil olunmakta olduğunu ve ez kadîm kazai mezbur naibi bulunanlara haracı imza olmak üzere ba iradei seniyye yine gurus başına birer pare virilmesi mutad iken çent senedenberu altışar bin gurus ve konak masarifi namile voyvoda olanlara dahi otuz bin gurus virmekte olduklarından bahisle haklarında merahim ve eşfaki seniyyenin bîdriğ ve erzan buyurulması mukaddemce reayayı merkume tarafından Canibi Hazreti Serdarı Ekremîye arzuhal takdimile istid'a olunmuş ve bu maddede bunlara gadir görünmüş olmaktan nâşî keyfiyeti müşarileyh Hazretleri taraflarından ba buyurultu mahallinden ledelistilâm bundan altı sene mukaddem tekâlifi memlekette dolay kazai mezburda sakın ehli islâm ile reaya beyninde münazaa vukuu Süddei Saadetime ilâm ve inha ve zikrolunan Toyran kazasının iki yüz altmış üç adedi nezil ve avarız hanesinden nefsi kasabanın dokuz buçuk hane kaydı mevcut olmak mülâbesesile kasabai mezburenin ehli islâmı dokuz buçuk hane itibarı üzere hissei tekâliflerini bilâmu halefet tediye eylemeleri babında bir kıt'a emri âli tasdir ve irsal olunmuş ve hissei tekâlifleri ve reayayı mersumenin mukaddemce takdim eyledikleri arzuhalleri maaline nazaran ehli islâm ile reayanın adetleri müsavi hükmünde ise de hisse tekâliflerinin vakti tevziinde faslu tesviye şurutuna riayet olunmadığı geçen sene ruzu Hırzır ve ruzu Kasım tevziatı keyfiyetini mutazammın varit olan ilâm ve defter meallerinden dahi tebeyyün etmiş olduğundan ve bu makule taaddiye bir veçhile rizayı merahim ihtivayı Hazreti tacidarî olmadığından kazai mezbur tekâlifi maddesinde mahalli sairede olduğu misillû cümle ahalii islâm ve reaya seyyan tutularak tadiil ve tesviye şurutuna riayet olunması zımında tekrar buyrultu tasdir ve naip ve voyvodaları dahi o makule taaddiyattan men'ü tahzir buyurulmuş olduğu beyanile bundan böyle kazai mezburda mutavattın ehli islâm ile ehli zimmet reaya ve yahut tayifeleri bu bapta seyyan tutularak hisse tekâlifleri hallerine ve emlâk ve arazilerinin tahammülüne göre tevzi ve tahsil olunmak üzere mukaddema sâdır olan emri şerifim kaydı bitterkin tarafeyne zerretüma gadir ve taaddi vukua gelmemesi esbabının istihsali

zımında mevkufat kaleminden iktızası veçhile bir kıt'a emri âli isdarı hususu Serdarı Ekremi Müşarileyh Hazretleri taraflarından Derbarı şevketkararı mülûkâneye tahrir ve iş'ar buyurulmuş olup kuyuda ledel-mutabaka nefsi Toyran kasabasında kâin sekiz adet hane keş ve dört adet Fatihandan ibaret olan on iki adet mahlûlâtile dokuz adet hane keş ve dört adet mukataa ve elli bir adet Fatihan ki ceman altmış dört adet kurasında kebir ve sagir yerlu ve Fatihan ve yabancı ve hoşnişin dört bin üç yüz otuz beş nefer ehli islâm ve üç bin yüz on dokuz nefer reaya ve yehut ve üç yüz otuz dört nefer kıpti mevcut olduğu mukaddemce varit olan tahrir defterlerinden müsteban ve tekâlif hususunda bayügedâ ve ehli islâm ve reaya seyyan olarak meselâ bir kazanın tekâlifi varidesi olkazada sakin ve mütemekkin ehli islâm ve reayaynın avarız hanesine bağlu tasarruflarında bulunan emlâk ve araziye ve hâl ve tahammül-lerine göre tadil ve tesviye şurutuna riayet olunarak tevzi ve tahsil kılmasını nizamından ve tekâlif maddesinin tahkikile tadil ve tesviye şurutunun herbir mahalde icrası dahi iradei hayriyetadei Hazreti şahane muktazayı münifinden olduğu nümayan olup bu keyfiyet memaliki mahrusei şahanede kâin bilcümle mahallerde mahsus evamiri aliyye neşrile lâzımgelenlere bildirilmiş olduğundan ev elhaletü hazihi Rum İli ve Anadolu caniplerinden tevarüt iden tahrir defterleri cerideye kaydolunmakta olarak Ruzı Hızır dahi takarrüp eylediğinden bimen-nihitaalâ işbu Ruzı Hızırdan bed'ile bundan böyle kazalardan vürut idecek Ruzı Hızır ve Ruzı Kasım tevziatı defterleri evvel emirde ceride tarafına bilhavale mukayyet olan nüfusile tatbik olunduktan sonra iktızasına göre tetkik ve tettebbü olunarak olveçhile tevziine ruhsatı havi evamiri aliyye isdarı takdirinde bu makule tekâlif nizamı bertaraf olacağına binaen hususu mezburun minvali muharrer üzere tanzim ve tesviyesi muvafıkı iradei aliyye buyurulduğu halde keyfiyet Divanı Humayun kalemine ve ceride tarafına başka ve Toyran kazası tekâlifine dair mukaddema sudur iden emri âlide müşarileyh Hazretlerinin iş'arları veçhile kaydi bitterkin kazai mezburun tekâlifi vakıasının berveçhibalâ nizamı veçhile bilcümle ehli islâm ve reaya seyyan tutulmak üzere tevzi ve tahsili babında iktıza iden Emri Şerifi isdar olunmak zımında mevkufat kalemine başka ilmühaberleri itasile tanzimi lâzımgелеceği

mûmaileyh Utufetlû Defterdar Beyefendi Hazretleri tarafından ba tak-
rir ifade olunmuş ve olbapta Fi 18 Zi 1247 tarihinde sâdır olan emri
âli mucibince hususu mezbur Divanı Humayun kalemine kayıt ve mev-
kufat kalemine ilmühaber ita kılınmış olmağla keyfiyet malûm olmak
içün ceridetarafına dahi işbu ilmühaber virildi Fi 27 Zi 1247.

97

İslimye reayasından vefat edenlerin emvalimetrukelerine dair:

İslimye Kazası Naibine hüküm ki

İslimye kazasında mütemekkin ehli zimmet reaya tayifesinden ha-
lik olup sağır ve sağıre gaip ve gaibeleri olanların emvalimetrukelerinin
hasebeşşeri' tahrir ve tesviyesine reayayı mersume Kocabaşlıları ve sair-
leri bîvecih izharı mümanaat ve kendü beyinlerinde istedikleri gibi
tevzi ve taksim ve emvalieytamı itlâf misillû hâlâta cür'et etmekte ol-
dukları tahkik kılınup bu suret şer'i şerifin hilâfı ve bilvücuha rizayı
Humayunuma münafi bir keyfiyet olmaktan nâşî fimabaat reayayı mer-
sumeden o makule sağır ve sağıre ve gaip ve gaibe bulunarak mürdo-
lanların terekei mevcudeleri ber muktazayı şeriati garra marifeti şer'ile
tahrir olunarak zuhûr iden düyunu müsbiteleri badel'eda maadası
bitarikatüşşer'iyye beynelverese tevzi ve taksim ve hissei eytam herne
ise intihabı verese ile canibi şer'i enverden nasbu tayin olunacak vasi-
lerine badefteri mumza tevzi ve teslimibirle beher sene muhasebeleri
marifeti şer'ile baderrü'ye vasii mezbure marifetile suğğarın nafakai
mefruza ve kisve behaları ifraz ile emval bakıyeleri ehli mallarına
irca ve ithal olunarak defteri kassama kayıt ve terkim kılınması husu-
suna mübaderet olunmak fermanım olmağın tenbihen ve ihtimamen
Divanı Humayunumdan mahsusan işbu emri şerifim isdar ve irsal olun-
muştur İmdi işbu emri âlişanım sicilli mahkemeye kayıt ve tesbit olu-
narak aleddevam infaz ve icarsı esbabının istihsali iradei aliyyem muk-
tazasından idüğü ve bu vesile ile tahrir olunacak terekelerden miktarı
muayyenden ziyade resim talebi misillû eytama gadri mucip vaz'u hâ-
let vukuuna rizayı şerifim olmadığı sen ki naibi mumaileyhsin malû-
mun oldukta berveçhi meşruh amel ve harekete ihtimam ve dikkat ve
hilâfından mübaadet eylemen babında Fi Evahiri Recep 1251.

Filibe reayasından bazılarının Avusturyadan patenta alarak ecnebi tebaası olduklarını iddia ve cizye ve tekâlif vermekten imtina ettiklerine dair:

Filibe Mollasına ve Dergâhı Muallâm Kapucıbaşılarından Filibe Nazırı Mustafa dame mecdühuya ve ceride odasında Rum İli Başkâtibi olup tahriri nüfusa memuren oltarafta olan Şefik zide mecdühuya ve vücuhu memleket ve bilcümle iş erleri zide kadrühüme hüküm ki

Nefsi Filibede ebaanced Saltanatı Seniyyemin cizyegüzar reayasından olup tahtı tasarruflarında emlâk ve arazi ve medinei mezburede ticaretle kesbî temettü iden bir takım ehli zimmet reaya tayifesi birer takrip Nemçelu tarafından patenta ahzile müstemenlik daiyesine düşerek üzerlerine lâzımgelen cizyei şer'iyeye ve tekâlif ve iradelerini edada muhالفet eyledikleri ve reayayı mersumenin cizyeleri ledelhisap dört beş bin guruşa baliğ olduğu mersumların ashabı emlâkten olarak hiçbir tarafa vergûleri olmayup senevî elli altmış bin guruş ticaret ider makuleden bulundukları erbabı vukuf tarafından ihbar olunduğundan İradei Seniyyem veçhile bu makulelerin esamileri balâlarına işaret olunup olunmaması memuru mumaiyleh canibinden istîlâm kılınmış idüğü beyanile patenta nizamı mucibince Emri Şerifim sudurunu ricali Devleti Aliyyemden hâlâ Ceride Nazırı Süleyman Faik dame mecdühu batkrir ifade idüp Devleti Aliyyemin ebaan ced cizyegüzar raiyyet ve raiyyet oğullarından iken birer takrip patenta ve pasaport kâğıtları ahiz ve hüküm ve hisselerine isabet iden tekâlifi edada imtina idenlerin yedlerinde olan patenta ve pasaport kâğıtları ahiz ve hükmü raiyyete tenzil ve cizyei şer'iyeleri ve tekâlifi saireleri tahsil ile fimabaat Devleti Aliyyem reayasından hiç fert ve ilçi ve konsolos ve konsolos vekilleri tarafından patenta ve pasaport kâğıtları ahzine cesaret idememeleri esbabının istihsaline mübaderet ve nizamı mezkûrun tatarruku halelden vikayesi hususuna ikdam ve dikkat olunmak üzere aralık aralık iktıza idenlere hitaben evamiri aliyyem sâdır olduğu kuyuttan müsteban olmağla sen ki nazırı mumaiylehsin vusulü Emri Şerifimde bu makule Devleti Aliyyemin cedbecet cizyegüzar reayasından olup ta

o makule patenta ahzile müste'menlik daiyesinde olanlar kaç nefer ise marifeti Şer'i Şerif ve marifetin ve memuru mumaiyleh marifetile yedlerinde olan patenta ve pasaport kâğıtlarını ahiz ve kendülerini hükmü raiyete ithal ile şimdiye değin zimmetlerinde teraküm iden cizyei şer'iyeleri ve emlâk ve arazi ve hâl ve tahammüllerine göre icap iden tekâlifleri bittahsil âlâ ve evsat ve edna itibarile müstahik oldukları cizye evraklı esamileri balâlarına işaret ve olveghile tahriri nüfus maddesine dair sudur iden emri şerifimin dahi icrasına mübaderet ve badelyevm o makule reayayı Devleti Aliyyemden bir ferdin düveli saire ilçi ve konsolosu ve konsolos vekilleri taraflarından patenta ve pasaport kâğıtları alamamaları esbabının istihsaline dikkat olunmak fermanım olmağın tenbihen ve ihtimamen Divanı Humayunumdan işbu emri şerifim isdar ve tisyar olunmuştur İmdi keyfiyet malûmun oldukta berveçhi muharrer amel ve harekete mübaderet ve bu vesile ile sahih müste'men tayifesinden olup lieclitticare gelüp giden düveli mütehabbe tüccârına taaddi ve rencide misillû hâlât vukuundan mücanebet ve sen ki memuru mumaiylehsin mazmun emri şerifim senin dahi meczumun olarak mucip ve muktazasile amel ve hareketle icrayı lâzimeî kârgüzarî ve sadakate müsaraat ve siz ki Mevlânâ ve sair mumaiylehimsiz siz dahi mazmunu emri şerifim üzere amel ve hareket birle hilâfından tevakki ve mübaadet eylemeniz babında Fi Evahiri Z 1251.

99

Nişte çıkan isyana dair:

Hâlâ Rum İli Müşiri Vezirim Dilâver Paşa İclâlühuya hüküm ki

Niş reayası virgû maddesini serrişte ile mugayiri resmi raiyyet harekete cesaret ve Niş tarikını seddü bend iderek işbu hareketi bağıyaneleri Şehirköyüne sirayet itmiş olduğu bu defa istihbar ve tahkik olunup müstağni olduğu üzere Zati Humayunu Şahanem mevhibei celilei samedaniyye olan şîmeî kerimeî raiyyetperverî ve madelet iktızasınca şu uygunsuzluğun hüsnü indifaile Devleti Aliyyem tabiiyeti nimetin kadri şükrünü bilen ahali ve tebaanın sayei merahimvayeî padişahanemde iadeî asayiş ve emniyetleri esbabının istihsali lâzimedenden ve zim-

met ve himmeti milkdaraneme mürettip mevattan olmaktan nâşi bu defa Edirne Müşiri bulunan Düstur Vezirim Yakup Paşa ve Vidin ve Niğbolu sancakları Müşiri Vezirim Hüseyin Paşa iclâlühu ile Ferikanı kiramımdan Üsküp Nazırı Ali Hıfzı Paşa ve Mîrmiranı kiramımdan İvrnaya zaptiye memuru Hüseyin Paşa ve Piriştineli Abdürrahman Paşa damet maalihüm bu defa muktazayı iradei seniyyei mülûkânem üzere bu hususa memur ve tayin ve sureti memuriyetleri kendülerine başka başka Evamiri Şerifem tasdir ve tesyirile ifade ve tebyîn kılınmış olmağla sen ki Müşiri dirayetsemiri müşarileyhsin sen dahi mecbul ve meftur olduğun gevheri dirayet ve fetanet ve gayret ve hamiyet muktazası ve bilfiil Sadrazamı kaviyyülhimem canibinden tarafına yazılan tahrirat müeddası üzere herhalde Müşiri Müşarileyh Yakup Paşa ile icrayı mükâtebe ve muhabereye riayet ve tedabiri halimane ve reviiyetmendane ifasına müsaraat iderek şu fesadın avnü inayeti Cenabı Barî ile serian ve acilen hüsnü indifar hususuna gayretle sahai sadakat ve raiyyette paberca olarak ahali ve tebaai Devleti Aliyemin iadei esbabı asayiş ve emniyet ve istihsali vesaili ârâmiş ve refahiyetleri emri ehemmine bil'ittihat mezit ihtimam ve sarfı reviiyet eylemen fermanım olmağın tenbihen ve ihtaren Divanı Humayunumdan mahsusan işbu emri celilülkadrım isdar ve acaleten tisyar olunmuştur İmdi keyfiyet malûmu reviiyet melzumun oldukta ber minvali muharrer amel ve hareketle ifayı levazımı mehamşinasî ve dirayete bezli ciddi meknet ve şu maddede tedabiri lâzıme ve muktazıyyenin infazına müsaraat eylemen babında Fi Evaili R 1257.

Ahmet Refik